

657.

A székelyudvarhelyi ev. ref. kollegium
Ifjusági Könyvtára.

Könyvt. sz.

1727

168

W

*A könyvek kímélését, épségben és tisztán
való tartását figyelmébe ajánljuk a nemes ta-
nuló-ifjúságnak. Választmány.*

Al' A. Hódvashelyi egy rész föld
Kiskola Tolosdára

877

7552

249. I

Nagy Sándor Mo-
kányo Jánosé

657

938

TAPASZTALÁSOK

ÉS

INTÉSEK

A' NŐNEVELÉS MEZEJÉN,

**MINDEN LELKES SZÜLÉK, NEVELŐK 'S A'
NEVELÉS SZENT ÜGYÉT SZÍVÖKBEN
HORDÓ HAZÁNKFIAI SZÁMÁRA**

ÍRTA

STEINACKER GUSZTÁV,

ez előtt a' n. t. refor. Consistorium által Debreczenben alapított
Leány-Nevelő intézet igazgatója jelenleg evang. lelkész
Göllnitzen.

244

ELŐSZÓVAL BEVEZETI

F Á Y A N D R Á S.

St. Ref. ev. ref. Hely. Iglete

a Hajdu Janos

PEST, 1842.

Geibel Károly tulajdona.

41918

3. 1891. 10. 10. 1891.

A' MAGA NEME 'S HAZÁNK LEÁNYAI
DÍSZÉNEK,
BOLDOG ÉS BOLDOGITÓ
EGYKOR HITESTÁRSNAK, JELENLEG ANYÁNAK,
NAGYANYÁNAK;
MINDEN ASSZONYI TÖKÉLETESSEGEK
RITKA PÉLDÁJÁNAK,
MÉLTÓSÁGOS
VAJAI BÁRÓ VAY MIKLÓS
ÖZVEGYÉNEK,
B Á R Ó
ADELSHEIM JOHANNA
Ő NAGYSÁGÁNAK

ALÁZATOS TISZTELETTEL -

a' Szerző.

A MAGA NEMEK S HAZAIK KÖNYVE

ELŐSZÓ

BOLDOG ÉS BOLDOGTÓ

REGYELMÉNYEK, JELTÉNYEK ÉS

NAGYVÁSÁR

MINDEN ÉV SZÁZADI TÖRÉSEI

ÉS A FELVÁSÁR

MELTÖSÉG

VÁLLALKOZÁSOK ÉS MUNKÁK

ÖSSZEKÖTÉS

B A R Ó

ADOLPH VON JONAS

ÖNÁLLÓAN

ALAPÍTOTTÁK

A j á n l á s.

Szent neked az *ember*, haza, szent nemzeti
szózat,

Szent, melly köz jóért lángol, az ifjú kebel.

— — — — —

Volna sok illy lányod, nem volnál, Hunnia,
özvegy,

'S búd felhője helyett ajkidon ülne mosoly.

Császár F. után.

A. J. 1862

General Agent, New York, and Agent, New York

General

General, New York, and Agent, New York

General, New York, and Agent, New York

General

General, New York, and Agent, New York

General, New York, and Agent, New York

F o g l a l a t.

	<i>Oldal.</i>
<i>Előszó Fáy Andrástól - - - - -</i>	IX
<i>Házi leány nevelésünk állapotjáról és annak a</i> <i>köz leányneveléshezi viszonyáról - - -</i>	1
<i>Nevelési képek és Studiumok - - - - -</i>	45
<i>A Csecsemő - - - - -</i>	47
<i>Felmutatási kórság - - - - -</i>	65
<i>Női tanító és tanuló könyvekről - - - - -</i>	88

Inhalt

IX	Einleitung
X	Die Bedeutung der Geschichte
XI	Die Bedeutung der Geschichte
XII	Die Bedeutung der Geschichte
XIII	Die Bedeutung der Geschichte
XIV	Die Bedeutung der Geschichte
XV	Die Bedeutung der Geschichte
XVI	Die Bedeutung der Geschichte
XVII	Die Bedeutung der Geschichte
XVIII	Die Bedeutung der Geschichte
XIX	Die Bedeutung der Geschichte
XX	Die Bedeutung der Geschichte
XXI	Die Bedeutung der Geschichte
XXII	Die Bedeutung der Geschichte
XXIII	Die Bedeutung der Geschichte
XXIV	Die Bedeutung der Geschichte
XXV	Die Bedeutung der Geschichte
XXVI	Die Bedeutung der Geschichte
XXVII	Die Bedeutung der Geschichte
XXVIII	Die Bedeutung der Geschichte
XXIX	Die Bedeutung der Geschichte
XXX	Die Bedeutung der Geschichte
XXXI	Die Bedeutung der Geschichte
XXXII	Die Bedeutung der Geschichte
XXXIII	Die Bedeutung der Geschichte
XXXIV	Die Bedeutung der Geschichte
XXXV	Die Bedeutung der Geschichte
XXXVI	Die Bedeutung der Geschichte
XXXVII	Die Bedeutung der Geschichte
XXXVIII	Die Bedeutung der Geschichte
XXXIX	Die Bedeutung der Geschichte
XL	Die Bedeutung der Geschichte
XLI	Die Bedeutung der Geschichte
XLII	Die Bedeutung der Geschichte
XLIII	Die Bedeutung der Geschichte
XLIV	Die Bedeutung der Geschichte
XLV	Die Bedeutung der Geschichte
XLVI	Die Bedeutung der Geschichte
XLVII	Die Bedeutung der Geschichte
XLVIII	Die Bedeutung der Geschichte
XLIX	Die Bedeutung der Geschichte
L	Die Bedeutung der Geschichte

E l ő s z ó.

Ha az élet-bölcs, a' nőnevelés' első szükségű fontosságáról, annak emberiség' boldogítására, országok' nemzetek' virágoztatására lényegesen munkáló hatásáról elmélkedik, lehetetlen illy kérdésre nem fakadnia: mi lehet oka, hogy annyi jámbor óhajlás és igyezet, annyi emberbaráti fáradsalom, főkép' egy század óta annyi jeles nevelési munkák', tervek', rendszerek' közzétételei, intézetek' alakulásai, 's általánosan majd minden-nemű haladásai mellett az emberi nemnek, ennek teendőinek legfőbbike, boldogságának, boldogtalanságának ős forrása, a' nőnevelés, olly elhanyagoltan vesztegel? sőt elszámolva attól a' divat' mázait, lényegben, legalább egyszerű természetiségben, életbe vágó kiképzésben ott sem áll, hol állott félszázaddal ezelőtt? Bánat és keser szállja meg e' kérdésre, az élet-bölcsnek, ha egyszersmind emberbarát, keblét: mert felelnie reá bajos, 's az, mit felelhet, lelkének bántó, azt

csüggesztő, minthogy segíteni a' bajon egyesnek olly nehéz, sőt lehetetlen!

A' felelet mintegy ezekben fogna központosulni: a' hiba sokfelé gyökeredzik, úgymint nőnevelőinkben, íróinkban, magokban a' szülékben, általános előítéletben, törvényhozás eddigi mellőzésében 's a' t. ugyanis

1-ör Nevelőink és nevelői rendszereket, terveket íróink, legtöbbnyire szoba-tudósok, oskolán túl világot, életet, hazát alig ismerők, életnek kiholttak, vagy mogorva nőtlenkedők 's a' t.; kik elméleteikbe merülve olly nevelői rendszerekkel és szabályokkal kergetőznek, mik életben nem létesíthetők, vagy szertelenül és szükségtelenül elnehezítik a' nevelés' munkáját. A' szülék és józanabbak visszariadnak az illy mesterkélt rendszerektől, agyrém' lökteteinek tekintik azokat, 's minthogy sokat nem hihetnek, hinni nem akarnak semmit.

2-or A' nevelők és nevelőnék többnyire szegény sorsuak, kiknek az olygarchia és aristocrátia előtt rendszerint csekély a' tekintetők, 's a' cselédi rang feletti állást a' háznál, ritkán viv-

hatják ki magokban. A' növendék rendesen úrfias és kisasszonyos föltételek mellett engedtetik nekik által; fél inas, vagy szobaleány, 's csak fél felügyelő, oktató mellette a' nevelő, 's nevelőné. Sokára megúnják ezek a' folytonos ellenszegülést, 's megmaradhatásért hagyják menni a' világot, mint mehet.

3-or A' nevelés' írói rendszerint szinte szegény állapotúak, kiknek bár legidvesebb szózatjaik, minthogy tekintélyetlenek nyomtalan hangzanak el a' világban. Azok pedig, kiknek dicső sors, 's név jutott, felette ritkán tévednek az idvet árasztható, de ragyogás nélküli nevelő-írói pályára. Gyakran az írók a' nőnevelés' tárgyában érdektelen apróságokra is kiterjeszkednek, szóhalmozással vaskos köteteket írnak össze; szüléknek nincs béketűrésök megolvasni azokat, 's olly tárgyban, mellynek fontosságáról tán tiszta fogalmok sincs, sok pelyva közül keresgetni ki a' kevés szemet.

4-er Sok nevelőnek, nevelőnének, sokféle prücskei vannak, úgy életi, mint nevelői követelésekben, mikhez gyakran némi átalkodottság-

gal ragaszkodnak, 's mik végre is megunattakká teszik őket szülék és rokonok előtt.

5-ör A' szülék' részéről egy gyakori előítélet szokta gátolni a' jobb nőnevelést; tudnillik: számos szülék felesleges és hasztalan mesterkélésnek tartják a' rendezett nevelés' gondját, holott természet' és életfolyása gyakran legtöbbet kipótolnak: 's minél miveletlenebbek a' szülék magok, annál kevésbé érzik a' nőnevelés' szellemi szükségait. Ezek közt nem ritkák, kik a' nevelésben mindent egyedül a' világi élélhetéstől, és anyagi állati szükségektől függesztnek fel. „Nem ad az a' tudomány, az a' finomabb társalgás, a' konyhára semmit“ így szólnak; főzni, sütni, varni tudjon anyja mellett a' leány 's illy elv mellett pinty marad a' leány, melly fészket tudand ugyan rakni, költeni és étetni a' fiait, de tovább semmit; a' pinty ismét pintyet nevel, 's így tovább végetlenül. Közönséges beszéd ez magyar nemes házainknál: „anyám, nagy anyám, háznál nevelkedtek, nem sokat aggódtak, mesterkéltek neveléseiken, 's még is tisztességes asszonyok voltak, csak olyan legyen unokájok!

Minek ott sok eszközzel élni, hol maga a' természet 's élet folyása segít? A' természet épen felnőveszti testben lányomat, az élet' és ház' folyása kiképzik lelkét azokban mikre szüksége van, anyai példa, fenyíték és tanács megőrzi erkölcsét 's a' t.; tehát írás, olvasás, egy kis földleírás 's a' t. legfellebb azok, miket iskola mester uram, vagy olykor valami kóbor tanító betaníthat, többi magától jó. "Igy gondolkoznak legtöbb szülék, 's bár igen tévedve, de még sem olly kártékonyan, mint kik divat kórságnál fogva egyedül idegen nyelvekben, tánczban, muzsikában 's a' t. helyezik a' jobb nőnevelést.

6-or Általánosan a' világ nem méltatja eléggé, nem fogja fel kellő szempontból, vagy bizonyos apathiás közönyösséggel mellőzi a' nőnevelésnek fontosságát, 's emberboldogításra alapos hatását; nem látszik fejteni, hogy nő neveli első éveiben az egész emberiséget, nemzetet, családot; első nevelés veti pedig meg alapját későbbi egész jellemünknek, gondolkodásunknak, erkölcsiségünknek, életünk' folyamának, 's boldogságunknak; tehát a' nőt úgy kell nevelés által kiképez-

nünk, hogy ne csak ő maga legyen boldog, és jelenben férjét, családot boldogító, hanem idővel képes lehessen még leendő ivadékokat is boldogságra és boldogításra vezethetni. Mert a' nőnem nem csak termékeny föld, melly életre kelti keblében a' növények' csírait, hanem első jótékony enyhege is a' tavasznak, melly a' növényt azon erőre segíti, mellyel idő' és elem' viharainak el-lentállhasson. — Mi férfiak is legtöbbszörre vagy úgy tekintjük a' nőnemet, mint világi élet' anyagi kötelességeinek, családi terheknek, ház gondjainak helyhez viszonyhoz tapadt kezelőit, vagy úgy, mint bábjátékát nemünknek, mulatozása és bókolása tárgyát, míg kecséiben tart, 's elvetése áldozatját, ha elhullottak azok; mint olly lényeket, kiknek minden feladatjuk lepkeként lengni végig az életen, 's kikre annak ösvényein valami komoly és fontos hivatás alig vár. Amazok ázsiai kény urasággal tekintik a' nőnemet, ezek francia udvarisággal, 's mindegyik nézeteihez alkalmazván nőnevelését, lényegesen téved abban.

7-er Végre országok és kormányok még egész Európában, nem látszanak elég figyelmet

fordítani, a' nőnevelés közfelügyelet alatti rendezésére, 's legtöbb helyütt, fájdalom, a' nőnevelés, csak magányos, vagy nem elég erejű, vagy csak haszonra számolt vállalatok' dolga. Különösen szülékre nézve, ha az eszme kivihető lenne, milly óhajtható fogna lenni a' közfelügyelésű ellenőrség. Most csaknem teljes hatalmában áll a' szülési önkénynek, rosszul nevelhetni a' gyermekeket! törvény és köz örködés csak akkor szólnak a' dologba, midőn már késő, 's a' rossz nevelés köz botrányt okoz. De addig mennyi fokozatokban születik az átok!

Szabad-e mindezeknek jobbat reménylenie az élet-bölcsnek, az emberbarátnak? Miért ne? azon optimistai győződés, hogy a' világ untalan tökély felé halad, ne hagyjon el itt is bennünket. Sok történt immár csak egy fél század óta is az emberiség' javára, miről eleink nem is álmodoztak. Légyen elég csak a' büntető rendszereket megemlítnem, 's nevelés tárgyában a' kiseddévó-intézeteket, miket áldó genius sugallott le az emberiségnek! Küzdjenek csak lelkesek folyvást előítéletek, fonák fogalmak, visszaélések ellen,

terjesszék a' jobbat, mit emberiség' szent heve, elmélet és tapasztalás adának lelkeikre és tollaikra 's jöhet, jönni fog, jönni kell időnek, mellyben az igazság' tiszta sugárzatában olyak is lelkesedve kelendnek pártjára, kik nem csak tehetetlenül óhajtgatnak, hanem tehetnek, létesíthetnek is. És különösen a' nőnevelés birhatna-e maradni jó-akarát és pártfogás nélkül ez emberbaráti században, a' nőnevelés, ezen ős alapja minden emberboldogításnak?

Steinacker Gusztáv, egyike azon kevés nőnevelőinknek, kik nem csak elméletileg, hanem gyakorlati tapasztalásból is jártasok a' nőnevelési pályán, 's a' hazai élettel együtt ismerik amannak hiányait. Pedig hazai, nemzeti életünket ismerni, mondhatom fő tulajdona a' nőnevelőnek, főkép nálunk, hol nem utolsó szükség az, hogy nőink nyelvvel, és lélekkel magyarok legyenek. Teljes győződéssel ajánlhatom e' nőnevelési töredékeket a' magyar közönségnek, 's közte azoknak, kik e' pálya felett gondolkozni, 's a' jót életbe léptetni szeretik, léptetni alkalmok van.

Fáy András m. k.

HÁZI LEÁNYNEVELÉSÜNK

ÁLLAPOTJÁRÓL.

'S ANNAK

A' KÖZ LEÁNYNEVELÉSHEZI VISZONYÁRÓL

ÉRTEKEZÉS.

MIAMI KIRÁLYSÁG

ALFÖLTÁRÓ

A KÖZ LEVÉLTÁRÉK VISZONYÁRÓL

ÉRTÉKES.

Jelen korunkban már többen ismételve 's nyomosan megmutatták, mi jóltévő 's felszámíthatlan hasznu a' valódi asszonyi miveltség' befolyása az egész nemzet' jólétére 's bódogulására, és annál több figyelmet kezdtek e' fő fontoságu tárgyra fordítani, minél inkább meggyőződtek a' felől, hogy minden ipar, áldozat és törekvés az ifju nemzedék' testi és lelki jólétére, csak kevés gyümölcsöket hozhat, ha egyszersmind nemes *anyák'* formálása 's nevelése által az ő befolyásuk alatt felnevekedő ivadékba a' kor' áldásainak elfogadhatására való fogékonyság belé nem oltatik. Hallottunk már fontos szózatokat, mellyek az asszonyi nevelés' honunkbani hiányairól értekeztek 's tanácsokat adtak azoknak javítására. Az első feletti panasz, 's a' másiknak nyilvánított szüksége minden ajkakon forog, 's még is ama' dorgáló 's útbaigazító szózatok csak nem minden következés nélkül hangzottak el. Valósággal minden a' réginél maradt, 's úgy látszik, hogy a' „reformok“ korszaka csak épen e' tekintetben nem gyakorolt

semmi, vagy igen kevés áldáshozó befolyást. — E' feltűnő jelenetnek oka nem lehet egyéb, mint az, hogy ama' szózatok részint nem eléggé helyesen 's mélyen találták az orvosítandó sebet, részint pedig, mennyire azt találták is, az, hogy, kiket illetett a' dolog, többnyire az emberi természetnél fogva az ott elismert igazságot inkább más mindenre, csak ön magokra nem alkalmazták, mi által a' theoriában igen is valamit, de a' praxisban semmit sem nyertünk. Nyiltabban szólva: a' szózatok, mellyek eddig a' nőnem' honi nevelése felett nyilatkoztak, vagy csak *általánosan* érdeklették azt, 's főképen oktató 's képző *intézeteink*' hiányaira 's szükségeire terjeszkedtek ki, vagy, ha szinte a' rosznak tulajdonképeni alapját: a' *fonák házi nevelést* közelebből érintették, 's annak különös hiányait fölfedezték is, ritka követéssel valóban minden atya anya, a' ki a' felhozott okok fontosságát méltányolni tudta, inkább más atyákra 's anyákra, mint ön magára gondolt, 's noha szive' belsejében a' szerző' igazságát elismerte, 's megállapított elveit nyilvánosan helybe hagyta, mind azáltal tulajdon gyermekei' szobájá-

ban a' régi kovász illetetlen maradt. Ámbár a' magát megcsaló önszeretetnek e' különössége kisebb nagyobb mértékben másban is tapasztaltatik, még is olly közönségesen és kitünőképén sehol sem mutatkozik, mint itt; 's innen a' szülék' szeretet szülte vaksága már köz példa beszéddé szinte az emberi nem' alap rosszává vált. — Ez okból fáradságosabb 's hálátlanabb munkát nem könnyen gondolhatni, mint szülék' szemeiről a' vastag hályogot lehúzni akarni. Veszélyes darázs fészekbe nyul az ember, 's millióknak felingerlett indulatjával lenne dolga, ha, a' mint érintém, e' rosznak természetben nem állana, hogy az abban szenvedőknek legnagyobb része tulajdon vakságát még nem is gyanítja, mivel csak nem minden szülői szívnek (még a' tanító 's okoskodó nevelőket is csak ritkán, sőt gyakran épen azokét ki nem véve) bátran elébe lehetne tenni jelszóul ama szent irási mondást: „Isten, hálákat adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint egyéb emberek.“

Azonban a' segítségre szorult világ' az igazság' sanyarú szolgálatjában álló orvosokat nem nélkülözheti, 's egyetlen egy sikerült orvoslás' ál-

dása elégséges jutalom egész emberélet' fáradalmiért, türelmiért 's feláldozásaiért. Azért kötelességek, kiket hivatásuk erre különösen felhatalmaz, hogy szavukat mindenkor emeljék fel, 's tehetségekhez képest a' házi leánynevelés' lassankénti javítására tegyenek a' mit lehet, a' szent igazság' erejébe 's e' tapasztalásba vetvén bizodalmukat; „gutta cavat lapidem“ Mi annyival is célszerűbb, mivel a' nevelőnek már csak tulajdon becsülete 's hivattatása' tekintetéből is kell, hogy a' házi nevelést 's tulajdon hatásának azon alapult 's általa feltételezett viszonyát nyilvános szemléletre s ítéletre kitegye.

Illy célja van e' jelen értekezésnek is, melly, *házi leánynevelésünk' állapotját 's annak a' köz leányneveléshez való viszonyait* röviden előadni kívánja.

Mellőzve a', fájdalom! igen nagy számú 's különös komoly tekintetet érdemlő családokat, mellyek a' szegénységnek 's az élet' mindennapi szükségéi' beszerzésében fáradó örökös küzdelemnek igája alá vettetvén, nincsenek azon állapotban, hogy gyermekeiknek csak a' legszükségesebb iskolai

oktatást is megadhatnák, 's még kevésbbé az azt kipótoló, kiegészítő, sőt javító házi nevelést; kiknek leányai azért a' tőlök által vett durvaságban s póríságban nevededvén fel, szolgálatban vagy más állapotban magok viselete által minden emberbarát' szívét mély fájdalommal 's méltó kedvetlenséggel töltik be — mellőzve, mondom, e' néposztályt, itt csak az úgy nevezett főbb 's közép rendűekről lesz szó, kiknek körülményeik 's viszonyaik elegendő eszközöket szolgáltatnak gyermekeiknek, 's annál fogva az itt kizárólag tekintetbe jövő *leányaiknak* gondos nevelésére

Itt azonban a' nevelés' külső formájára nézve két osztályt kell megkülömböztetni: olyan szüléket t. i. a' kik leányaik' nevelését egészen 's épen csak házoknál végzik be, 's olyanokat, kiknek körülményeik e' közvetlen nevelést gyermekeikné csak gyengyebb éveikben teszik lehetségessé, azoknak későbbi ész és szívképzésök az iskolában vagy nevelőházakban történvén. Amaz első osztály ismét két rendre oszlik: olly szülékre, kik *egyedül 's kizárólag* foglalkozhatnak 's akarnak is foglalkozni leányaik' ész — és szívbeli neve-

lésével, és olyanokra kik e' célra házoknál nevelők' vagy felvigyázók' 's tanítók' segítségével élnek; (olly megkülönböztetések, mellyekre, szorosabban 's gondosabban kell figyelni, mint közönségesen szoktak) Ez osztályok' 's rendek' mindegyikének vannak bizonyos alapelvei 's bánás módja, mellyek, mint vezér fonalak, leányaik' testi 's lelki nevelésében egy mással közösök, más részről viszonyaik különbségéhez képest különböző tekinteteket kell nekik fölvenni, mellyeknek közelebbi kifejtése 's összevetése fogja házi leánynevelésünk' lehetőségig hű képét szem elébe terjeszteni.

Egyébiránt említmem sem kell, hogy házi leánynevelésünk' különbféle hiányainak előadása által sem az utóbbit *magát*, melly inkább minden női nevelés- módok közt mint legtermészetesebb tűnik fel, sem a' gondos 's lelkiösméretes szülők' érdemeit, kik nálunk is hálá Istennek, nem kevesen vannak, kisebbiteni nem akarom. ✕

Minden nevelésnek, tehát az aszonyi nevelésnek is feladata általánosan nem egyéb, mint a' gyermekben szunyadó *testi, szellemi 's erkölcsi*

tehetségek' természeti olly kifejtése, hogy az mind közönséges mind különös rendeltetésének lehető legnagyobb tökélylyel megfelelni alkalmas legyen.

Az *első*, mit az emberiség 's nemzet érdekében a' házi leány nevelésben méltán kívánhatunk: azoknak értelmes *testi* nevelése. Mivelhogy a' jövődöbeli anyák 's házi asszonyok, kiknek néhez hivatásuk nem csak általános, hanem különösen a' tölök várandó maradék tekintetéből is a' testi erőnek nagy mértékét 's tartósságát kívánja meg, e' célra egészséges, el nem gyengült és sokszorosan megerősödött testet nem nélkülözhetnek. E' testi nevelés pedig, úgy szólván, már a' kisdédnek születése előtt kezdődik, a' mennyiben — ha szinte a' beteges testnek örökség szerint a' magzatokra átszállását elfogadni hajlandók nem volnánk is — a' szülék' testi, és lelki szerkezetének, mint szinte az anyák viseletének a' terhesség' ideje alatt minden esetre lényeges befolyása van a' még meg nem született gyermekre. Születése után pedig mindjárt az első lehelettől fogva, annak kedvező vagy nem kedvező testi

kifejlődése egészen a' *táplálásnak, velebanásnak és szoktatásnak* különféle módja által föltételeztetik. Ez által nem csak jövődő testi szerkezetének vettetik meg alapja, hanem a' test és lélek közti szoros összeköttetésnél fogva többé vagy kevésbbé a' megért világpolgár' szellemi és erkölcsi tulajdonainak is, úgy, hogy az ő individualitásának sok, gyakran későn 's kimagyarázhatlan módon feltűnő fogyatkozásait ama' messze fekvő okokra lehet és kell vissza vinni.

De mi módon gondoskodnak a' gyermek' első heteiben, hónapjaiban 's esztendeiben a' leendő asszonynak testi neveléséről sok családokban különösen a' magasb rendűeknél hazánkban? Mellőzvé a' számtalan káros 's régi időkből vett előítéleteket, mellyek által tudatlan dajkák, nagyanyák, nénék 's sógornék tarka vegyületű tanácsaikkal az ifjú új anyáknál a' természet' egyszerű menetét megjavítani, vagy annak mindenféle orvosló szerek által a' gyermek' érésére, erősödésére 's szépítésére segédkezet nyújtani igyekeznek; igen gyakran elégséges ok nélkül elvonják tőle az anyai emléket és őt többnyire a'

nép' alsóbb seprejéből választott dajka' táplálása 's gondja alá bizzák, ennek karjain körül hurczoltatják, természetes sirását mindenféle mesterséges, erőszakos eszközök által csendesítik, tagjai kifejlését 's nevedésit befűzések 's szélelleni pólya — kötelékek által megakadályozzák, szóval mindent meg tesznek, hogy a' gyenge teremts testben és lélekben rendszeresen eltörpíttessék. Sok szülék úgy tekintik kisdedjüket mint szeszélyök' játék szerét, mellyet néha czirógnak, csókolgatnak, néha pedig, ha éppen fontosb tenni valójok van, vagy a' szegény gyermek' segedelmet (vagy inkább szabadulást) kiáltó sirása fülöket elfárasztja, sokáig tekintetre sem méltatnak. Más szüléknek, kik gyermekeik' ápolását *magok* vesszik által, nem birnak ahhoz elég szeretettel és türelemmel, hogy azoknak még születésök előtt értelmes orvosok' 's nevelők' válogatott' kézi könyveiből magas 's nehéz új hivatásuk' szükséges felfogását magoknak megszereznék, és e' tekintetben bizonyos ingatlan elveket tennének sajátjaikká. Mások pedig igen nagyon igyekeznek megkönnyíteni szülői, kivált anyai hivatásoknak sok

feláldozásait, fáradságait 's nehézségeit, a' midőn idegen bérlett személyeknek kelletinél nagyobb befolyást engednek gyermekeikre. De hogy illy körülmények közt a' gyermekeknek állandó, rendszeres és helyes elveken alapuló *szoktatása* a' gyenge gyermekségtől fogva lehetetlen, világos, 's még is ama' *szoktatás* nélkülözhetlen alapja 's előmozdítója a' későbbi *nevelésnek*. Csak a' kinek valaha gyermeke vőlt, 's ki annak gondos nevelésében életének legfőbb kötelességét, legédesb fáradozását 's örömét találja, csak az fogja megítélhetni egy olly, nem pedant, hanem okos szoktatásnak egész fontosságát, de egyszersmind nehézségét is. Itt nem csak anyagi, hanem egyszersmind szellemi célokról van szó. Egy olly gyermek t. i. melly egyszerű, természetes és rendszeres életmódhoz szoktattatott, melly előtt minden hasztalan kényelem idegen maradt, mellynek szabad mozgás engedtetett, mely a' levegő, sőt a' kemény idő' befolyása elől el nem zárattott 's a' mellynek helytelen kíváncsiak vak szeretettől nem elégítettek ki tüstént minden áron: egy olly gyermek nem csak testileg jobban növekszik, termé-

szetszerűbben fejlődik ki, 's tartósbb egészségű lesz, hanem ez által eltávolíttatik egyszersmind az első ok és alkalom az önfejlőség, makacsság', szeszélyesség 's más effélék' kifejtődésére; ellenben észrevétlenül bizonyos hajlam ver gyökeret az egyszerűségre, rendre 's rendszerességre.

Egyébiránt tagadni nem lehet, hogy itt maga a' legőszintébb törekvés is némelly tévedéseknek kitéve lenni látszik, és csak sok oldalú *öntapasztalás* találta meg a' legjobb utat, 's kellő mértéket a' kétes esetekben, annyival is inkább, mivel éppen a' gyenge kised kornak azon szoktatásáról 's az *anyagi* és *szellemi*, *orvosi* és *nevelői* elemeknek itteni *összeolvasztásáról* a' jövődő alvó csiráknak tekintetében még eddig kevés használható útmutatások találhatók, 's csak nem minden magára az anya' tulajdon tapintatára bízatik. Nem mellőzhetem el, hogy azon káros szoktatások' sokaságából, melyekre hazánkban is a' legtöbb fő 's közép rendű családokban találtunk, a' *kávénak* közönséges 's az értelmes orvosoktól olly gyakran kárhoztatott használatát mint példát ne emlitem. Annak káros befolyása, bár az idő-

sebb személyeknél az idő 's megszokás által valamivel gyengítettetik, (ha szinte itt is az orvos szigorú rendelete néha később annálnezebben eső nélkülözést kíván) ifjú emberekben, különösen leányokban épen nem tagadható. Egyébiránt ez a gyenge korban valamelly más czélirányosb táplálathoz való szoktatás által könnyen kipótoltathatnék, ha az előítélet 's önfejuség annak további megtartására nem egyesülnének.

Ha a' leány' nevelését szerencsésen akarjuk intézni, úgy még a' gyermekkor' első esztendei után is az ő testi érzékművei' kifejtődését részint nem kell *akadályoztatni's zavarni*, részint pedig czélirányos gyakorlás által kell *erősíteni 's előmozdítani*. Az első, fájdalom! nálunk gyakran megtörténik a' leányok' igen koráni vagy túl üzött lelki megerőltetésök által, hogy a' szülék annál korábban mutogathassák azok ismereteik 's ügyességét, továbbá azonszerencsétlen szokás által, mi szerint gyenge leánykák húzamosan a' varró ráma mellett foglalkodtatnak, végre, az által, hogy őket görbe test — állásukra az írás, rajzolás közben nem elegendőképen figyelmeztetik, mellynek kö-

vetkezésében a' kinőtt, beteges 's gyenge idegű lények' száma; kivált a' főbb ranguak között — nyugtalanító módon nevekedik, 's az orthopoedia intézeteket korunk' nem nélkülözhető szükségeivé teszik. A' második, az illő testi gyakorlás és erősítés, épen olly gyakran elmellőztetik, a' rendszeres mozgás és kivált a' leányokra nézve mellőzhetlen *czielirányos* oktatás' elmulasztása által a' tánczban és a' gymnasticai gyakorlásokban. Mert hazánkban a' táncztanítás, kevés kivétellel, nem érdemli e' nevezetet. Táncz mestereink (rendesen korhely diákok, csapongó színészek, boltos legények vagy inasok) megelégszenek avval, ha tanítványaikat egy vagy két hónap alatt minden lehető tánczokra és ugrásokra megtanítják, 's úgy őket bálba menésre alkalmasokká teszik, még mielőtt helyesen állani, menni vagy egy illedelmes bókot tenni megtanúltak volna. Az egyes tagok 's egész test' erősítésére intézendő gyakorlásról, a' maga tartás 's mozdulatbeli kellemről teljességgel semmi szó nincs.

A' mi a' leányokhoz illő gymnasticai testgyakorlatot, mint az úszást, futást, ugrálást,

súlyegyensúlyt, korcsolyázást illeti, még most nálunk ezen tekintetben részint némelly még egészen le nem győzött előítélet, teszen akadályt, mintha az illy nemű gyakorlatok a' női szemérmességgel nem volnának egyeztethetők, részint egyes tanítók' és alkalmas intézetek' hiánya, mellyek képesek volnának amaz előítéleteket tettel megerősíteni

+ A' második fő pontot, leányaink' *szellemi* művelődését a' mi illeti, a' házi nevelésnek miként minden másnak is azon alapelvből kellene kiindulni: hogy az asszonynak, rendeltetéséhez képest, nem ugyan tudakosság, de igazi és alapos műveltség csak ugyan nagyon szükséges, hogy a' kor' kívánatinak illendően megfelelhessen. Mert elmúltak már nálunk is azon idők, midőn a' gazdasszonyságban értelmesség *kizárólag* a' házi boldogság' feltételeinek tartatott, 's midőn az asszonyi műveltségre mosás, főzés 's sütésen túl semmi nem kívántatott. Minél inkább törekszik korunkban a' közönséges műveltség a' néptömeget áthatni, annál inkább 's méltán is kívánhatják a' férjek hitveseiktől — nem mellőz-

vén a' nélkülözhetlen értelmes gazdasszonyi ügyesség' elsőségét — a' szellemi érdekek iránti fogékonyságot 's részvétet is, melly csupán szellemi nevelésök által elérhető. Azonban, fájdalom, úgy látszik, hogy a' felebbi alap elv theoriában igen is, de kevésbbé talál méltánylást, a' midőn nálunk egy részről a' *felületes* és *álmiveltségnek* más részről a' *tudatlanságnak* példái igen gyakran mutatkoznak. Különösen nagyon különbözők szoktak lenni az a' feletti nézetek: valljon mi tartozik tulajdonképen a' valódi asszonyi miveltséghez 's innen van, hogy a' *női miveltség'* kedvéért sokszor látjuk elhanyagoltatni az *emberit*, vagy megfordítva az emberiért a' *nőt*.

Itt van helye, hogy leányaink' szellemi mivelése mellett a' *nemzetire* is fordítsunk gondot, mit fájdalom, épen nem szoktak elegendő figyelemre méltatni. Mert míg némellyek leg főbbnek tartják, leányaikat minél hamarább német, franczia, angol nevelőnék által neveltetni 's elégségesnek őket későbbi éveikben, körülményeikhez képest, a' magyar nyelvben kissé gyakorolni, melly nélkül csak ugyan elnem lehetnek: mások

épen az ellenkező útat választják és sokat adnak arra, hogy tulajdon előítéleteiket az idegen, különösen német nyelv 's műveltség iránt leányaikba is átültessék, őket tősz gyökeres magyar nőkké nevelvén, mi által később kedvetlen pirulásoknak 's számtalan kellemetlenségeknek teszik ki azokat. De az egyik szint olly helytelen mint a' másik. Mert ha egy részről a' haza leendő polgárnőjébe nem lehet elég korán és gondosan becsepegtetni a' nyelv és műveltségbeli nemzeti elemet, hogy őt ne lássuk hazájában vagy éppen azon kívül mint idegent felnevekedni: úgy más részről még nem jött el és nehezen is jöhet olly hamar azon idő, midőn a' fő vagy közép rangú magyar leány és asszony idegen, különösen a' német nyelvet 's műveltséget szembetűnő kár nélkül egészen nélkülözhetné. Nem csak a' különböző nemzeteknek hazánkban élénk egymással való érintkezése, hanem a' német könyvek' olvasásábolli szellemi nyereség is legalább *a' német nyelvnek* közelebbi ismeretét hathatósan ajánlja. De menjünk át a' női *oktatás'* különböző tulajdonságaira.

Azon szüléknek száma, kiknek akaratjuk,

idejök 's tehetségök van arra, hogy leányaiknak a' neveléssel együtt az oktatást is legalább a' lényegesb tárgyakban magok adják, minálunk felette csekély lehet. Leg több esetben (ha a' szülék talán viszonyaik által nem kényszeríttetnek leányaikat már gyenge korokban magoktól eltávolítani) azok' oktatását közönséges vagy magános tanítókra bizzák. A' gazdagabb 's előkelő családoknál még mindég az az eldödeiktől átjött szokás uralkodik, hogy a' francia nevelőnét az úgy nevezett finomabb 's magasb műveltség nélkülözhetlen eszközlőjének tekintik, 's ennek megnyerésére előtők semmi áldozat nem látszik nagynak. A' francia nyelvnek született francia nő utáni megtanulása ellen *magában vére* ugyan semmit sem lehet ellenvetni, a' midőn e' nyelv tudása a' magasb körökben mai időben még megkívántatik, csak hogy e' nyereséget olly áron veszik meg, melly azt nem annyira nyereséggé, mint veszteséggé teszi. Mert nem tekintve azon ártalmas befolyást, mellyet a' francia nevelés magyar leányok' lelkületi képezésére gyakorol, azon különös elsőség, mellyet az közönségesen a' *külső for-*

máknak 's ügyességeknek ad, az illendő tudományos műveltségre, és, mi leányainknak olly nélkülözhetlen, az *anya nyelvbeni* oktatásra leköltő bilincseket rak. Akár t. i. az idegen nevelőnék magok tanítják a' legszükségesb tudományokat, akár ezek mellé segéd tanítók vétetnek fel, mind a' tanítani valók' helyes megválasztásában, mind az oktatás' modorjában befolyásuk' következésében ritkán mutatkozik igazi komolyság és buzgalom. A' tanítás közönségesen játékká válik és regényekből 's napi iratokból álló silány olvasmányoknak kell többnyire leányaink' „finomabb“ művelését igen jókor bevégezniök.

De ott is, hol a' szülék egy ügyes házi tanítónak birását érdem szerint méltányolni tudják, 's azért némelly, aránylag még mindig csekély áldozattól sem vonakodnak, a tudományos oktatás nem mindig termi meg a' kívánt és várt gyümölcsöt, mivel ők a' tanítóknak, ha szinte ellenére nem is, de kezére igen keveset dolgoznak. Elégnek látszik nekik, ha ők a' tanítóra 's leányokra a' nevelőné' mindenkori jelenléte által folytonosan felvigyáztatnak, a' nélkül, hogy ma-

gokban hivatást és hajlandóságot éreznének arra, hogy gyakori személyes jelenlétök és az oktatás' menetele iránti részvétök által, részint, úgy a' tanító mint a' nevendék' buzgóságát gerjeszteni, részint pedig mindkettőt közelebbről megismerni igyekeznének; az elsőnek tanításbeli módjáról, a' másíknak tehetségeiről, szorgalmáról 's előmeneteléről ez által szorosabban 's összszefüggőleg értesülvén, a' mi az ollykor tartatni szokott próbák 's vizsgálatok' szemvakító pompája által tökéletesen csak azért sem eshetik meg, mivel a' dolog' helyes megítélésére sokkal több szükséges, mint mire egy közvizsgálat alkalmat nyújthat.

Míg az ezen osztályba tartozó tehetős szülék nem ritkán szembetűnő költséggel, csak, fájdalom, nem mindég czélszerű móddal már korán gondoskodnak leányaik' szellemi mivelődéséről, nálunk még sokkal nagyobb az olly szülék' száma, kivált falun, kik e' gondoskodást nem tartják olly felette szükségesnek. A' leányok szülék mellett nőnek fel, a' körülményekhez képest egy rövid időre a' házhoz fogadott deák, patvarista vagy

falusi tanító magánosan annyira viszi őket, hogy imígy amúgy olvasni, írni 's a' kátét, vagy ha már sokra megyen a' dolog, a' földleírás' két három lapra szorított kivonatját megtanulják, 's ezzel be van végezve első nevelésök 's ők annyira jöttek, hogy néhány év múlva nagy részint mind azt, a' mit nagy nehezen betanultak, szerencsésen elfelejtik. Csak akkor, midőn már szűzi kifejlések' korához közelítenek, vagy abba már be is léptek, szokták őket a' német nyelv' tanulására, a' tudományokbani „teljes kimivelődésre,“ a' finom asszonyi munkák, zene, táncz 's rajzbani oktatásra — *egy* vagy legfeljebb *két* évig városi nevelő-intézetbe adni. Lehet-e csodálni, ha az alapos 's nem felszínű nevelés minden töle várt kívánatoknak azon rövid idő alatt épen nem tehet eleget? E' pontban igazán „difficile est satyram non scribere.“ —

De valamint az embernek általában sokkal kevésbbé tudománya mint munkálkodás és cselekvés- módja jön tekintetbe, úgy igaz ez különösen az asszonyról is. Annak erkölcsi 's vallásos kimivelése tehát úgy tűnik fel mint az összes

nevelés' legfontosb része, de egyszersmind olyan, a' melly nálunk leginkább el van hanyagolva 's legnehezebb, mivel az a' szülék 's nevelők' részéről nem csak szorosabb ismérést 's belátást, hanem egyszersmind az erkölcsi erőnek ön megtagadásnak 's vallásos érzelemnek magas lépcsőjét kívánja, hogy munkájokat saját kezeikkel ne rontsák szét.

Továbbá tagadni nem lehet, hogy a' legjobb akarat mellett is a' külső viszonyok leghathatósab 's néha a' legveszélyesb befolyást gyakorolják a' nők' lelki mivelődésére, a' nélkül, hogy egyeseknek mindig hatalmában állana azokat megváltoztatni vagy kormányozni.

Mind azon számnélküli különmemű hiányokat és botrányokat e' mezőn három fő osztály alá lehet sorozni: az *egység, pártatlanság, emberiség* elleni vétkek osztálya alá.

Az erkölcsi nevelésnél általában, 's annál fogva a' nőinél is, első elvül mutatkozik az *egység' elve*, az az: a' gyermekek' öszves erkölcsi nevelésének egészen egy lélektől kell lelkesítenie, ha kívánt hatással akarunk a' szívre lenni.

Atyáknak és anyáknak, nevelőknek és cselédeknek, rokonoknak és házi barátoknak *egy irány* szerint kell dolgozniok a' gyermek erkölcsi nevelésében a' mennyire az csak lehetséges 's magokat ezen szent célra részint önkénytes meg-egyezés' útján összekötni, részint az uralkodó szellem' láthatlan ereje 's a' legszorosabb vigyázat által összeköttetve érezniök. — Igaz, ezen elv, mint első alapját, a' lélek' és szív' sympathiáját teszi fel a' szülék' részéről, a' mi, fájdalom, csak kevés szerencsés házasságokban találhatik fel, 's pedig annak hiánya a' világi mellék tekintetek' alacsony szelleme miatt, mely a' legszentebb szövetség' kötésénél napjainkban leginkább határoz, a' legkárosb következéseket mutatja a' gyermekek erkölcsi hanyatlásában. Hol a szüléknek szerencsés megegyezése gyermekeik' nevelése' alap elvei tekintetében fel nem található, ott legalább az utóbbiak iránti szeretetnek kellene őket indítani, hogy véleményeink' összeütközését gyermekeik' szeme előtt gondosan eltávolítsák. *Soha és semmi feltétel alatt* nem kellene az atyának az anya' parancsolatja ellen

szólani, soha az anyának az atya által megtiltottat, vagy nyilvánosan vagy titkosan, gyermekeinek megengedni még akkor sem, ha a parancsolatot vagy tilalmat nem helyesnek tartaná. Sőt inkább mindegyik résznek alkalmat kellene keresni arra, hogy egymást a követendő alapelvek felől négy szemközt értesítsék, 's ha ez sem volna lehetséges, legalább a gyermek' szeme előtt egymásnak minden lealázását szorosán kerüljék, 's abban megegyezzenek, hogy egyedül az egyik részre bizassanak a nevelés különösebb gondjai. Hogy ez ott nem létesíttethetik, hol egyéb tekintetben sem létezik a házassági egyetértés, hol inkább a gyermekek előtt legmérgesebb szóviták váltatnak — említeni sem szükség. Ha azonban e tekintetben magoknak a szüléknek is olly sok hibáit látjuk leányaik' házi nevelésében, azoknak *a házukban találtató nevelőhöz való viszonya* még sokkal közönségebb kútfeje a leányok' erkölcsi nevelése' hiányainak. Ezen nyugszik tulajdonképen a mi házi nevelésünk' gyenge oldala, 's e felett nélkülöz-

hetlennek látszik egy komoly szó az igazság' érdekében.

Bár igen kevés szülék birnak elég akarattal 's tehetséggel magokat egészen gyermekeik' nevelésének szentelni, mit már a' legtöbbek' külső viszonyai is csak ritkán engednek meg: azonban sokkal jobban szeretik gyermekeiket mindnyájan, mintsem hogy ne kívánnák azokat minden emberi erénnyel felékesítve, jó és hasznos emberekké formálva látni. Igen is jól érzik szent kötelezettsöket azoknak erkölcsi neveléséről gondoskodni és a' ki öket *beszélni* hallja, semmi kétsége nem lehet szülei szívök' gyengédségéről. Hogy azt *tet-tel* is, bebizonyítsák, úgy nevezett igazgatónőket (*gouvernante*) ritkábban nevelőket vesznek fel segédül, de a' kiknek helyzete többnyire olly természetelleni 's örömtelen, hogy vagy épen nem állandó az, vagy különféle felette kedvetlen érintéseket okoz, noha benső jólétöknek egyedül e' viszony által kellene megalapíttatni.

Ámbár e' jelen sorok' szerkesztőjének különböző nevelői helyzeteiben alkalma volt némelly jeles kivételeket e' szabály alól látni, azonban

nem volt alkalmak' hiányával arra is, hogy mélyebb tekintetet vessen e' viszony' természetébe, melly talán minden efféle összeköttetések között egyik legnehezebb 's legfontosabb. — Hogy a' nevelők 's nevelőnék közt nálunk mint szinte mindenütt igen sok rossz és ügyetlen egyedek találhatnának, kik részint még magok is nevelés' hiányával vannak, mellyről nekik semmi fogalmuk nincs, részint hanyagságuk, erkölcstelenségök, cselszövényeik 's helytelen kívánataik által a' gyermekekre 's szülékre nézve valóságos béke-rontókká lesznek, nincs szükség bebizonyítani. Különösen kitűnnek e' tekintetben ritka kivétellel a' francia nevelőnék; 's minden anya igyekezzék őket gondosan megvizsgálni, mielőtt leányait illy kezekre bizná. Mig nálunk egy szilárd intézet a' jövőendő nevelőnék' kiképezésére hiányzik, az illy személyek' szerencsés választása mások ajánlatától, leginkább vak szerencsétől függ.

Azonban ugy látszik, hogy ez osztályba tartozó kevésbbé alkalmas 's kitűnő egyedekkel még könnyebben lehet tűrhető viszonyban állani, mert ezek eléggé okosak a' szülék' gyenge oldalai

használni, magokat azoknak elveikhez 's kívánságaikhoz alkalmaztatni 's azoknak ügyesen hizelegni. Ellenben feltűnő és első tekintetre meglepő észrevétel az, hogy éppen a' legalkalmasabb 's legügyesebb nevelőnéknek kell legtöbbet szenvedni és gyakran éppen olly szüléktől, kiknek miveltsége 's jószívűsége tőlök rájuk nézve jobb sorsot váratott volna; 's itt nyíltan a' szüléké a' hiba, mint a' kiknek kezökben van a' *hatalom* a' meg nyugtató viszony' fentartására. A' legközönségesb hiba itt a' szülék' következetlensége, a' mennyiben ők czélt akarnak eszköz nélkül, azaz: kívánják ugyan a' nevelőnéktől, hogy az ő tulajdon helyöket foglalják el a' gyermekekre nézve, de az ő hatásukat 's tekintetöket minden módon korlátozni igyekeznek, ekképen a' legelső elvet az ifjui character' képezésében: az egység' elvét megsértvén. Midőn egy anyától sem lehet helyesen kívánni, hogy ő saját házában gyermekeinek nevelését egészen idegen kezekre bizza, más oldalról azonban állásának külső viszonyai lehetlenné teszik neki, hogy magát egészen arra szentelje, ebből szánakozást érdemlő félszegség áll elő,

mellynek káros következéseit csak egyetlen egy úton lehet valamennyire elkerülni, ha t. i. az anya gyermekeihez való szeretetből elhatározza magát a' választott nevelőnét, ha azt egyáltalában alkalmatosnak ismeri, *barátnéjává* emelni fel. Csak e' módon lesz lehetséges részint az annak annyira szükséges tekintetet, melly a' közönséges udvariság' puszta külső formái által épen nem tartathatik eléggé fen, a' gyermekek és az egész ház előtt megerősíteni, részint a' gyermekekkel egyenlő bánásmódra a' nézetek 's elvek barátságos egyeztetése által utat nyitni, részint végre a' nevelőnének kedvét 's buzgalmát, nevendékei iránti szeretetét 's a' szülékhez ragaszkodását előmozdítani. Mert minden mivelt, jellemteljes női lényre (és ollynak kell lenni a' *valódi* nevelőnének) végtelenül többet hat a' szíves 's tisztelő bánás, mint minden pénzbeli nyereség 's ajándékok, mellyeket a' szülék' *kegye* buzgalmának élesztésére adni jónak lát.

De ha illy módon az *egység'* elvét felakadják tartatni, ne érezze magát megsértve a' fő rangú hölgyeknek (másokban többnyire gúnyolt, de

magokban önkénytelen nevelt) aristocratiai kevélysége egy alájok rendelt személynek (bár mi gyengéd tekintettel párosított) *közzelléte* és *összintetése* által Egy szóval az erkölcsi nevelésre nézve az egység mellett a' *pártatlanságnak* 's *emberségnek* is tekintetbe kell vétetni. Hogy a' nevelőné, ki szüntelen nevendékei körül van, 's az ő jellemöknek minden legkisebb vonására figyelmezni alkalommal bír, azt gyakran egészen más szemekkel tekinti 's kell is tekintenie mint a' szüléknek, kik őket sokkal ritkábban 's többnyire szabad óráikban látják, az épen oly természetes, mint kevéssé méltánylott igazság. Még a' legtöbb belátással bíró szülék is többé vagy kevésbbé vakok gyermekeik' hibái iránt, különösen ha *ma-soktól* tétetnek azokra figyelmetesekké. Ők azonnal szeretetlenséget 's túl üzőtt szigorúságot látnak, 's ha általánosan némelyekben megegyeznek is, de egyes esetekben többnyire csak ugyan megvesztegetett bírák. Ide járúl, hogy némely családokban még a' büntetés hatalma sem adatik a' nevelőnének, hanem ő ezen tekintetben mindig a' szülékhez útasíttatik. Természetes, hogy ezek-

nek a' büntetői hivatalban eljárás gyakran kelle-
metlennek 's alkalmatlannak látszik, ha talán épen
kedvök volt gyermekeikkel enyelegni. Vizsgálatra
jön a' dolog, a' gyermekek' előadása épen úgy
kihallgattatik mint a' nevelőnéé, sőt nekik nagyobb
fontosság tulajdoníttatik és ez többnyire hátrálni
kénytelen, nem ritkán nevendékei' jelenlétében.
Ez olyan hiba, mellyet még a' valódi igaztalan-
ság' esetében sem lehet kimenteni, mivel az a'
nevelőné' tekintetét, 's azzal együtt az egész er-
kölcsei nevelést változtatlanul megsemmisíti. Nem
állana-e érdekében az értelmes anyáknak a' ne-
velőné' hatáskörét inkább kiterjeszteni, mint kö-
rűlírni, neki a' gyermekek körül helyes büntetési
hatalmat adni 's a' találkozó hiányokról a' gyer-
mekek' előtt soha sem egyenesen sem melle-
gesen, de mindig négy szem közt szelíd 's sze-
retetet teli hangon szólni? Sőt némelly különös-
ségeket 's elhamarkodásokat könnyebben eltűr egy
értelmes anya gyermekeinek (különben becsülést
érdemlő) nevelőnéjétől mint *mástól akár kitől*,
azon meggyőződéssel: hogy e' barátságos elnézés
által gyermekei' javának nagyobb áldozatot 's lé-

nyegeseb szolgálatot tőn, mint szeretetének minden hangos megmutatásai által. De minden csekélységnek érzékenyen vétele éppen fő hajótörő szirtje minden efféle gyöngéd viszonyoknak. Ha az *anya* nem, de az *asszony* könnyen sértettnek érzi magát, 's ez ritkán elég nagy 's nemes, az első tekintve, megengedni. Ez pedig éppen az, a' mi némileg az *emberség*' alapelvére tartozik, mellyet mi mind eldöntőt vettünk fel a' leányok erkölcsi nevelésére nézve. E' résztint minden a' nevelés' foglalkozásában résztvevő *személyeknek* különös bánására, résztint magának a' *nevelésnek* módjára alkalmaztathatik. Az első, a' mennyiben a' tiszta emberi érdek mindenütt illő figyelmet 's elismerést talál, az utóbbi, a' mennyiben a' leányok erkölcsi nevelésében tisztán az ember' valódi becsére mint legfőbb célra irányoztatik 's ez a' leg célirányosabb módon eszközöltetik. Nyiltabban szólva: a' szülék, kik az *emberség*' ez alap-elvét tekintetbe veszik, gyermekeik' *nevelőihez* való viszonyokban, a' mennyire azt a' csak-
uem elmellőzhetlen helyzetök 's születésök iránti elfogultságok engedi, mindenütt csak a' tiszta

emberi álláspontot tartják szemök előtt. Tehát tőlök többet nem fognak követelni mint azt, a mit illőleg várhatnak, vélekedésök' szabadságát 's némileg személyöket tisztelni, becsülni, ki-mélni, semmi ön megalacsonyítást 's hízalgést nem kívánni, nekik szívesen szellemi 's anyagi pihenést engedni, őket hivatalok' rabszolgáivá nem tenni, egy szóval: minden tekintetben őket nemes és szabad velök bánásra méltatni, — de épen úgy *leányokban* is nem a' jövődöbeli grófnőt, bárónőt, nemes kisasszonyt 's t. b. hanem csak leendő embert, asszonyt, hitvest 's anyát akarják nevelve látni, meggyöződven, hogy ama' főrangú nevelés' minden kívánatai a' tiszta emberi nevelés' alapelvén eszközölhetők.

Pedig tiszta *emberi* nevelés csak az ön-munkásság' útján elérhető, 's szigorúan vissza utasít magától minden mesterséges 's mechanikai tanításokat. Azért szorítkozik a' valódi nevelés végtére csak azon iparra, hogy a' természetet épen megne kösse, és minden tekintetben nem a' külső szint, hanem a' belső valóságot alapítsa meg. Mik a' gyermekek természetöknél

fogva nem lehetnek, azt nem is kell belőlök tenni akarni és ők semmik, hanem ha *magokból* és *magok által*. Avval egyszersmind azon, nálunk még olly közönségesen követett, hibás elvre is ki van mondva az ítélet, mi szerint a' szülék és némelly nevelők gyermekeiknek mindent a' lehetőségig megkönnyítenek. A' helyett, hogy őket önmunkásságra 's állhatatosságra szoktatnák, minden alkalmat az önmeggyőzésre és türelmök', ügyességök' 's erkölcsi erejük' gyakorlására szorgalmasan kikerülnek, 's a' helyett, hogy nekik illő szabadságot engednének jellemök' nyilvánítására és kifejlésére, azt hiszik, hogy mindent megtettek szolgai vigyázat által, melly őket minden lépéseikben követi és azért igen könnyen tettetést és képmutatást szül. Szoros felvigyázatra van szükség minden esetre a' leányokra nézve, de ez ne legyen túl űzött, mert különben halálosan hat a' jellemre és alacsonyan, külső formákon egészen megnyugvó lelkiületet képez. Az igazi női jellem formálásánál nem annyira egyes tettekre kell tekintenünk, mint inkább azon lélekre, melly őket lelkesíti, nem a' külformára

hanem a' beltartalomra. A' rendesség, takarékos-
ság, vallásosság 's ön megtagadás csak olly példa
's előkép által eszközölhető, melly mind azon ére-
nyeket magában központosítja, nem pedig csupán
a' minduntalan beszélés által, mellynek példa
hiánya mellett, legkisebb sikere sincsen. A' sze-
rint az emberség' elve szülék 's nevelők' részéről
egyszersmind olly előképet tesz fel, melly minden
jóra 's szépre leghatósbb példa gyanánt buzdítson,
's melly minden esetre legmulhatlanabb nevelési
eszköznek tartathatik: de mind legnehezebb is tűnik
elő, mivel egy folytonos önvizsgálat, ön megta-
gadást 's lelki erőt kíván, mellyeknek gyakorlása
vajmi ritkán találtatik.

Ezekkel elő vannak adva az erkölcsi leány-
nevelés' főalapelvei általános rajzokban — mert
többet itt kívánni nem lehet — 's csak az a'
kérdés: mennyiben vannak gyakorlatba véve 's
valósítva? A' feletti értekezéssel nem lapokat,
hanem nagy kiterjedésű könyveket is be lehetne
tölteni A' szerző itt a' már említetteken kívül ve-
zér fonál gyanánt csak azon szüléket említi, kik
Nimayerrel szólván,,semmit sem kimélnék meg

gyermekeikre nézve, csak azt az időt, melyet velök kellene tölteniök', említi tovább azon ajándékokat 's dícséreteket, mellyekkel a' gyermekek olly gyakran 's érdemetlenül halmoztatnak el, azon túl üzött szükségeket 's tarka vegyületű játékokat mellyek által a' hiúságra, piperére, 's éldelet-szomjúságra való hajlam megállapíttatik, azon gyakorta elő számlált 's takarékos szelenczékben elzárt pénzeket, mik által a' fősvénység' csírája fiatal gyengéd szívekben gyökeret ver, azon nagy számú szétszóró 's a' zsenge kornak olly kevés-sé megfelelő mulatságokat, mint az úgy *nevezett* gyermeki bál, színház, társaság, hangverseny' látogatását, azon lakomákat, ebédi 's théás beszélgetéseket, mellyek a' gyermeki, de főképen gyengéd leányi fülnek olly tárgyakat adnak tudtára, mellyeknek előttök még soká elrejtetteknek kellene maradniok, és, ha nem gyászos következtetésű titkos bűnöket is, legalább az emberszólás, könnyelműség 's tetszvágy' mérgét idő előtt szívekbe csepegtetik. De — — elég, sapienti 's a' t.!

Oh bár az időhaladás, 's a' nemzetünket mindig erősebben átható jobbnak 's nemesebbnek

szelleme minden szülék' szívét felvilágosítaná, 's őket gyermekeik, de főkép leányaik' házi nevelésében előforduló, jövő ivadékok' jólétét összeromboló hibáktól megőrizvén, örökös nemtő gyanánt lebegne felettök!

A' házi leány-nevelésnek ezen alapvonásain elismert igazságok' következtében *azon viszony* melly *amaz 's a' köz nevelés között létezik*, ön-nön magától érthető.

A' leány-nevelő intézet', feladata a' szónak valódi értelmében nem egyéb, mint a' házi nevelésnek bizonyos 's változhatlan viszonyok miatti helytartósága. Egy ilyen intézet tehát csak akkor felelhet meg tökéletesen rendeltetésének, midőn egy nagyobb családképet mutatja elő, 's a' házi nevelés' fentebb érintett¹ elvei kevés módosítással benne is alkalmaztatnak. De minden intézetnek, melly e' feladatot világos öntudattal 's a' nevelésre szükséges kívánatok' birtokában tüzi maga elébe, mind a' mellett is még bizonyos időre van szüksége, hogy minden tekintetben kíváncs fo-ganatját mutathassa fel fáradozásainak. Egy vagy másfél év a' testi, szellemi és erkölcsi tehetsé-

geknek belső és ön munkássága kifejtésére éppen nem elégséges. Olly rövid idő alatt elegendő tanulmány' gyűjtésének nehézsége még inkább nevedik azzal, ha, a' mi honunkban olly gyakran megesisik, a' nevendékek érettebb korukban lépnek az intézetbe. De ha ezek szellemi és erkölcsi tekintetben nagyon is hátra maradtak, úgy, hogy szoktatás helyett elszoktatásnak 's a hibás szokás elleni örökös küzdelemnek van először helye: még kevésbbé lehet olly rövid idő alatt szembe-
tűnőbb eredményt várni. Ide járúl a' hazánkban, az oktatást tekintve, még a' két nyelveni tanítás nehézsége. Fő czél a' nevelő-intézeteinkbe adott legtöbb magyar leányoknál a' német nyelv' lehető legrövidebb idő alatti megtanulása Minden dologhoz értő megengedi, hogy csak akkor lehetséges e' célznak egy vagy két év' rövid szakában megfelelni, ha erre van leginkább a' tekintet. Olly leányokra nézve, a' kik korábbi iskolai vagy magános oktatás által már alapos ismeretére jutottak anyai nyelvöknek, ez utóbbi tekintet kevesebb vagy később könnyebben kielégítendő károkat okozna. Ellenben, fájdalom! igen sokszor meg-

történik, hogy azon leánykák, kik már érettebb korukban a' német nyelv' megtanulása végett adatlak nevelő-intézetekbe, tulajdon, reájok nézve sokkal fontosabb anyai nyelvökben még olly hátra vannak, hogy a' tanító szent kötelességének ismerendi, őket, a' mennyire lehet, ebben is megerősíteni, a' nélkül, hogy a' neki engedett rövid idő alatt reménylenie lehetne, őket mind a' két nyelvben illőleg elővinni, holott általában mind a' kettőröli felelet teher ő rajta fekszik.

A' mi tovább az elkényeztetett 's rosszúl szoktatott leányok' erkölcsi művelését illeti, itt egy új 's elég ritkán méltánylott nehézség áll elő. Ha az *önmunkásságot* bennök fölébresztteni 's annak következtében őket arra akarjuk szoktatni, hogy sokat *magok* tanuljanak 's végezzenek el, a' mit eddig a' szülei háznál mások által szoktak végeztetni, alkalmat kell nekik adni erre, de egyszersmind eltűrni, ha ezen önszolgálatok, különösen eleinte, sokkal tökéletlenebbül ütnek ki, mint ha azokat más gyakorlott kezek tették volna. Ekképen például egyáltalában szükséges, fiatal leánykákat még a' magasb rangból is arra szoktatni,

hogy magok fésülködjenek, a' mennyire lehet magoktól öltözzenek fel, ruhatárokat szoros rendbe tartsák 'st.b., hogy ez által bizonyos ön állóságot nyerjenek, és ha későbbi éveikben e' szolgálato-
 kat ismét mások által teljesítették is, de felettébb nagyon tőlök ne függjenek. Épen olly szükségesnek tetszik őket kézi munkáiknál komolyságra 's állhatatosságra szoktatni; azért meg nem engedni, hogy a' munka' csínosságáért annak nehezét mások végezzék 's a' nevendékek restség miatt ritkán legyenek alkalmasok valamelly munkát *egészen magok* végezni be. Mind ezekhez való szoktatás az egészen gyakorlatlanoknál, igaz, nehezen megy. A' hajfodorítás, öltözködés 's munka eleinte, minden útmutatás 's emlékeztetés' daczára is, sok kívánni valót hagyand maga után, a' mit sokkal könnyebben 's gyorsabban lehetett volna idegen kezek által végeztetni, hanem az elv' feláldozása nélkül nem szabad. De valljon taláztatnak-e sok szülék, kik a' nevelés' ez elvét felfogják, és a' külszíntől megcsalatva, az illy csekély tökéletlenségeket nem inkább a' szükséges felvigyázat 's rend' hiányának tulajdonítják-e? —

Még egy más körülmény is különös figyelmet érdemel. Míg sok főbb rangú szülék elég belátással bírnak azon kívánság' nyilatkoztatására, miszerint leányaik az intézetben tartózkodások alatt egyszerű és rendes életmódhoz 's minden apró gazdasszonyi foglalatosságokhoz szoktattassanak, a' mi házi rendtartás iránti szeretetöket éleszti 's őket tulajdon házuk' igazgatására előkészíti: mások megalázást 's leányaik' használását látják abban; mi felett ők nem mulasztják el — egyenesen ugyan ritkán, de mellékesen többször — panaszkodni 's ez által az illy intézetek' jó hírének azok előtt, kik azzal közelebbről nem ismeretesek, szembetűnő kárt okozni.

Végre a' sokféle balra magyarázás' veszélyének daczára nem lehet egy körülményt egészen elhallgatnom, melly a' nyilvános leány nevelésnek viszonyát lényegesen megkeseríti: ez a' *költ-ség*' pontja. Gyöngéd pont, melly mindazáltal szint úgy nyílt előadást 's értesítést kíván. Né-melly szülék nevezetesen azt hiszik, hogy igazságok van, ha sehol annyira nem gyakorolnak takarékos-ságot, mint gyermekeik, különösen leá-

nyaik' nevelésében, és, a' polgári társaság' minden más rendjének az illő munkabér — meghatározás' jogát megadván, azt tartják, hogy gyermekeik' nevelőire nézve csak épen a' legelső 's nélkülözhetlen életszükségek' fedezését kell felvenniök számítás' mértékéül, 's minden talán ezentúl menő igényt, mint túlzottat, visszautasítani. Nagyon csalatkoznék, ki ezen cselekvés mód' alapját mindig alacsony fősvénységben keresné. Sokkal inkább helyes ítélet' hiánya az, a' nevelés' valódi lényege, készületei és azon erőnek, fáradságnak, időnek 's költségnek felhasználása felől, melly a' neveléssel foglalkodók' részéről megkívántatik. De más részről csak a' különböző *idők'* és *személyek'* helytelen összehasonlításának következése az. Még nem rég az ideje, t. i. hogy hazánkban nagyobb részint csak olly emberek foglalkodtak a' nyilvános leány-neveléssel, kik minden más hivatásra alkalmatlanoknak találtattak. Miután ők a' legkülönfélébb életviszonyokban 's nem ritkán azoknak legsalsóbb körében siker nélkül próbálták magokat, a' leány-nevendékek legnélkülözhetlenebb oktatása, mint utolsó védesz-

köz tűnt fel nekik, melyben sem nagy áldozatra, sem magasb igényekre nem volt szükségök, a' midőn nevendékeik' testi, szellemi és erkölcsi jólétével nem épen felette bajoskodván, csak oda czélzott minden igyekezetök, hogy a' lehetőleg gyorsabb kitanítás 's mindenféle készségek külső színe áltai a' szülék' megelégedését megnyerjék. Ennek következtében a' nyilvános leánynevelésnél némelly vidékben régtől fogva bizonyos mérték képződött az élelem — költség, oktatás és — némileg a' nevelővel ahhoz képesti bánás módjára nézve is, melyhez némelly földi javakkal eléggé megáldott szülék, az idő' minden haladása 's változása' daczára, erősen megakarnak állani, meg nem gondolván, hogy a' lelkiösmeretes nevelőnek nem annyira önmagára 's tulajdon családjára való gondoskodás, mint inkább nevelési eszközeinek tökéletesítése és az idő' kívánatinak megfelelő kiebb terjesztése iránti törekvés teszi szükségessé az eddig szokott talán valamivel eltérő, de eléggé motivált, 's egyesekre nézve csekély jelentésű pénzbeli áldo-

zatot, mert, mint tudva van, ki a' czélt akarja, akarnia kell az eszközöket is.

A' híres *Niemeyer*' e' tekintetbeni nyilatkozása itt maga helyén látszik, a' ki azt mondja: „In wohlhabenden Familien ist namentlich zu wünschen, dass sich die Harmonie der Eltern auch in der Liberalität bei Benutzung der Mittel und des Aufwandes zeigen möge, welchen die Erziehung und Unterweisung der Kinder nothwendig macht. Die unglückliche Idee: Kindern, vielleicht selbst mit Aufopferung alles eigenen Lebensgenusses, nur viel zu hinterlassen, für Kinder zu sparen, ist die gefährlichste Feindin einer guten Erziehung. Sie hat zur Folge, dass man die wohlfeilste Schule der bessern, die wohlfeilsten Lehrer den geschicktern vorzieht, dass man karg ist bei Herbeischaffung der nöthigen Lehrmittel und Arbeitsmaterialien, dass man viele treffliche Gelegenheiten Kinder so manches lernen zu lassen nicht benutzt, weil man es für entbehrlich hält, dass man die Zeit ihres Lernens möglichst abkürzt, um nur bald weniger Ausgaben zu bekommen.“

NEVELÉSI KÉPEK ÉS STUDIUMOK.

Nichts über Kinder! Auf der ganzen Erde
Ist ihnen nichts auch nur von Fern vergleichbar.

Leopold Schefer

Leopold Schefer

Le

Andreas

A' C S E C S E M Ő.

Meg született, él 's lehel! Ó melly toll volna képes azon érzeményeket festeni mellyek, abban a' pillantásban midőn a' világot látott gyermek' első hangja a' várakozás teljes szülék' füleibe hat, azoknak szívét a' legbelsőbb rejtekig megrázkódtatják. Ebbe a' hangba, ebbe az első gyermek sírásba, melly a' fiatal földi polgár létéről tudalmat ad 's mellyel ez egy isméretlen új élet' küszöbén oltalom 's segedelemért esdekel, a' természet egy minden ható ellentállhatlan varázst ölt. Ez azon szózat, melly oroszánokat 's tigriseket képes szelidíteni 's az ég' minden sphaerainak zengeményeit is felül múlja. Az anya hosz-

szu, fájdalom súlyos küzdésektől bágyadtan, kívánczozva nyújtja kezeit a' szerencsésen kiküzdött bér után. Az anyai szeretet' szent érzése nagy, emelkedett hullámokban szökdeli keresztül megindúlt szívét 's egy édes mosoly dicsőíti minden fájdalma' felejtésében halvány arcvonásait. Az atya, ki a' legdrágább kincsét magában foglaló ágy mellett egy kinterhelte éjszakát félelem, imádkozás 's remények közt virasztja keresztül, hála-'s öröm-érzeményeit nem képes zabolázni. Könynyekbe lábadt szeme halk könnyhullatás között tekint a' hatalmas életalkotó felé 's a' fölszentelés tekintetével szorítja az égtől ajándékozott zálogot fendobogó kebléhez. De valljon mi dobog abban? melly halk 's ki nem mondott fogadalmak szállnak fel remegve, mint első szent hálá áldozat a' szív lángoló oltáráról? Azok az atyai kéjnek 's méltóságának illatozó zsengéi, a' jövőnek arany képei 's álmai, a' földtől 's embertől emberiség számára buzgón szentelt ajándékok! Azon föllengző költészet' műve ez, melly prósai menetelű életünk bajai közt az új lény születése pillanatjához van kapcsolva. Fájdalom ezen virágok csak hamar

elhervadnak 's néhány órák, hetek, hónapok múlva az illatozó égi virág koszoruból alig maradt egy szálcaska, melly is a' hosszú 's komoly életpályára való fölszentelés. Valóban alig van fájdalmasabb valami, mint azon észrevétel, hogy a' szülékbe amaz eredeti ős erő plántálta szeretet, a' mint az nyilatkozik gyakran az élet 's az idő, a' saját 's idegen egyediség körülményei között; milly ritkán tisztúl ki gondolattá ama tompa érzetből, melly állatokkal is közös, és áldozatait, gyakran csodálkozásra méltókat többnyire külformák semmiségére pazarolja.

Az új világ polgár' első leheletével szülei' résziről nem csak földi éltének fentartására, hanem még egy szent, halhatatlan lélekviráginak kifejtésére is gond 's köteleztetés támad: ez az érzés minden véggkép megnem romlott szülei szívekben inkább vagy kevésbbé nyilatkozik. A' legnagyobb anyagi vagy szellemi szükkörűségnek is meg vannak a' maga ideáli a' tökéletességről, mellyekhez képest szülöttit neveltetni kívánja. Hát még a' valódi emberiérzéstől lelkesedett szellemi miveltségnek! Nincs olly magas erény, nincs olly

nagy szerencse, nincs annyira távol cél, melyeket gyermeke bölcséjénél elérhetőnek nem vélne, 's azoknak kieszközléseit a' neveléstől és sorstól ne reménylené. Nevelésről tehát minden atya, minden anya gondolkozik, ha bár mindnyájok között kettő sincs, kiknek arrolí fogalmuk mindenben egyeznének. Az egyik lelkén a' szent írás 's katechizmus, eke 's borona, a' másikén iskola vagy mesterség, ház 's életrőlí gondolat vonul keresztül, saját tanulási vagy vándorlási éveik szerint, mint azt a' sors reájok mérte. Csak egy kérdéstől függ itt az egész dolog: Mikor, 's hogy határoz itt a' jövendő felett.

Az anya csöndes elmerüléssel tekintí csecsemőjét, kit hő örömmel mellén ha a' szükség úgy kívánná, szíve verével is táplálna. Lassankint a' szülék mind ketteje képmására ísmér benne. A' gyöngge lény vágyva nyújtja kezeit utánna, szavára figyel 's ő, ki

„Minden mosolyt minden könnyűt

Mindíg szeretettel néz,“

már most is érzi a' lélek' csöndes gerjedelmeit, mellyek lassankinti fölébredésben fiatal láthatlan

szárnyaikat föltárják. És még is nem gondol arra, hogy e' szunyadozó lélek' jövendő sorsa is anyai kezében nyugszik, hogy az a' jövendő művelés' formáit puha viaszként fölvegye; hanem inkább kifejlődésének gyöngé borítékjában rejtező égi csiráit gyakran játékeszközeinek tekinti; 's még is mi gyakran az édes anyai tekintet azon egyedűli vezér csillag, melly a' lélekműhelyének láthatlan 's képződési kezdetén semmi halandó szem által meg nem lesett hajnal kódébe hat. A' midőn 123
 mi már az időt jelen lenni gondoljuk, a' mód 's 832
 irány meghatározására, szóval, hol mi a' meg- 30
 kezdendő nevelés' alapját lerakni akarjuk, ott 70
 már régen, mind jóban mind pedig rosszban, le- 104
 rakatott 's fiatal hajtások nyomulnak már mélyen 780
 rejtett gyökérből a' világosságra. Nem kevés bor-
 zadás nélkül kell meggyőződünk arról az igaz-
 ságról: hogy az újonnan született gyermek első
 leheletével ama láthatlan végzet teljes lélekláncz-
 nak első szeme kerekül, mellyen ok és követke-
 zet egymásból végetlenül mint szemből szem foly
 's hogy így lassankint egy szövődék alakul, mel-
 lyet mi emberi életnek nevezünk 's melly le-

szaggyatott széleit a' sötét sirüregen keresztül egy örök létnek eltakart kapuihoz kapcsolja. Ez az első láncszem kezeitekben nyugszik, szülék! 's a' mennyiben az okos ember az okok egybefüggése szerint saját sorsának némileg urává 's teremtményévé válik, a' mennyiben a' véges lélek az anyagot hatalma alá vonni képes, annyiban ama láncszemek' kifejlődéséről felelőség fejeiteken is fekszik. Ki képes itt az istenen kívül egész bizonyossággal azon határt kijelelni, melly a' véges erőt a' végetlentől elválasztja; hol van csak egyetlen egy kifejlődési fokozat is, mellynél inkább vagy kevésbé ki nem jelelhető volna azon összefüggés, mellyben az egy előbbenivel 's ennek emberi okosságon alapuló okaival áll? Azért maradt mindenki utoljára önnön maga által az istenre útasítva, azért a' szülék, gyermekök' hiányteljes kifejlődésökért csak önnön magokat okolhatják, vagy a' mennyiben e' dolog körüli szabadságuk bel vagy kül szükségek által gátolva látszik, ama következet' alapját önnön magukban, helyzetökben, 's ez által föltételezett cselekvés módban kereshetik.

Ez által nincs még állítva mintha a' nevelés

körül mindent a' szüléknek gyermekeikre való közvetlen befolyása határozná. Sőt inkább alig adhatnánk annak, kivált a' későbbi években, nagyobb jelentést, mint ama végetlen mennyiségű a' külélet 's körülményeiből támadni szokott befolyásoknak, úgy annyira, hogy *Jean Paullal* kérdezhetnők. „Ki nevel?“ A' szüléké maradt ellenben ez a' kérdésbe nem vonható köteleztetés minden különféle közvetlen befolyásokat szükségességökben, hatásukban felfogni, felettök űrkedni, és a' mennyire lehet, a' gyermeki természet' kifejlődési fokaihoz illően rendezett arányba alkalmazni.

Más részt ellenben állithatni, hogy ez a' talpkő, a' mellyen minden későbbi befolyások a' fiatal lelkek' javára eszközölthetnek, nagyobb-részt a' szülei közvetlen befolyásnak 's tőlök eredő első nevelésnek tulajdonítható. Ez a' fontos pont, mellytől minden vagy legalább a' legtöbb függ, 's melly még eddig érdem szerint nem méltányoltatott, élettudomány tekintetéből jelen időnk egyik legszorgosb föladatává vált.

Ha az egész emberiségnek mint szinte egyesnek boldogsága és jóléte függ testi 's szellemi tehetségeik természetszerű kifejlődésétől, ez ismét bölcsen igazgatott neveléstől, a' nevelés pedig utoljára nem egyéb megszokásnál: úgy azt hiszem nem hibázunk, ha mi azon szembetűnő hiányokat 's aránytalanságokat, mellyek a' mi időnk' tiszta emberi műveltségében láthatók, egészen az emberi lét kezdő pontjaira vissza visszük. A' theoriában sokan nem viseltetnek ugyan idegenséggel az iránt hogy a' gyermek' igazi nevelése vagy, ha inkább akarják, megszokása kezdődjék annak első lehetőségével, hanem mi tartozik sajátlag a' megszokáshoz? ennek meghatározásában részint igen felületesek, részint pedig annyira egyoldalúak, hogy legelőször csak a' gyermekek' testi kifejlődéseket, vagy is az úgy nevezett növényi életet veszik tekintetbe, és majd nem egészen az orvos' hatás-körébe utasítják. Nem lehet ugyan tagadni, hogy a' testi elem a' gyermek-élet' zsenge korának, valamint minden későbbi kifejlésnek egyedüli föltétele. Az újabb orvosi tudomány kérdésbe nem vonható érdemeket szerzett magának a' zsenge

ermekek' testi ápolása körül, arnyiban, a' mennyiben számtalan idősült előítéleteket porba döntvén, sok kézi könyvek által a' fiatal szüléknek olly intéseket adott, miknél fogva ők gyermekeiket természeti alapelveken nyugvó bánással nevelhetik. A' nevelési szempont ellenben itt majd nem egészen eltéveztetik, mellynek szemmel tartása 's végrehajtása az orvosi tudománynak, mint ollyannak, nem tulajdoníttathatik. A' nevelésről szóló eddigi kézikönyvek a' zsengekor időszakát csak néhány általános vonásokban foglalják össze, 's a' tiszta testi elem' kifejlését amaz orvosi észrevételekre hivatkozó csak igen rövid útasítással, magyarázzák, az úgy nevezett nevelést pedig csak akkorra teszik, midőn a' lélek munkásság' észrevehető jelei a' szellemi élet közbenjárója a' beszéd által, hathatósan kezdenek mutatkozni. És még is mélyebb gondolkozás után nem tagadható, hogy a' sokkal korábbi benyomások, mellyeket a' külső észrevételek előtt még elrejtezett 's a' maga szenvedési állapotjában mint egy szűnyadozó lelki élet a' zsenge gyermek', mint minden későbbi lélek' munkásságának alapja, magába fölvesz, a' hoz-

zajok kapcsolt kifejlődési fokok által, fölötté nevezetesek és eldöntők. Azonban azon pont ebben az időben, midőn a' még fejletlen műszerek már észrevehetlenül idegen benyomások elfogadására föltárják magokat, egész bizonyossággal meg nem határozható, sőt annak gondatlan bátorsággali meghatározása még szaporítja az eredetileg rossz benyomások' veszedelmét. Tekintve ezen szempontból a' különben közönbösnek tetsző mint nem csekély dolog tűnik fel, kivált ha a' megszokás csöndes 's mindenható ereje is számba vétetik. A' gyermek már még minek előtte belső életéről tudalmat adhatna, számtalan sokhoz szokott a' nélkül, hogy ez a' megszokás — mint minden további nevelés alapelve — az okosság 's tapasztalás szigorú törvényei szerint rendbe szedetett, vagy csak figyelemre is méltattatott volna.

Egyedül ez által lehet kimagyarázni minden a' nevelés körében létre jövő következményeket. Említést tesznek ugyan azon orvosi kézikönyvek is a' gyermekeknek zsenge korukbani *szoktatás*atól, hanem azok azt egészen más értelemben veszik, 's nem egyebet, mint a' testi miveletek'

szabályszerességet értik alatta, mellyek ugyan a' lelki elemre is közvetőleg jótékonyan hatnak, de korántsem elégségesek kártékony befolyásoktól megőrzésére. Ellenben eszibe nem jut az orvosnak vizsgálódni a' körül, hogy sok általa a' testi bánásmód körül javaslott czélszerű rendszabások, egy physical tekintetben veszedelmes el-
lentétnek szükséges feltételét zárják magokban, hogy ha annak kiegyenlítésére illő gond nem fordittatik. Az a' legzsengőbb gyermeki kor' megszokásánál olly szükséges 's annyira nehéz egybe-
olvadása körül a' physical 's psychological, az orvosi 's nevelési elemnek, a' szunyadozó 's csak kétes jövőből fejlődő csirák tekintetében, hiányzik minden tudományos alaposság és csak a' csupa ösztön-nemű, gyakran félrevezető anyai szeretet tapíntatára bízatik. Hallgatással mellőzöm mind azon számtalan tévedéseket, botlásokat 's fonákságokat, mellyek által gyermekszobáink már korán a' cselédek'atyafiak 's hozzá tartozók', sőt néha az esztelen, kötelesség vesztett anya' befolyása által minden magasbra szálló szellemi 's erkölcsi fejlődésöknek még csirájában megfojtó, öldöklő

barlangjaivá válnak ; és szülék , 's nevelők , bár mint iparkodjanak is azon elkorcsulást 's megtörpülést , melyben gyermekeik sínlődnek , távoztatni , soha őket azoktól egészen meg nem tisztíthatják. Sőt még akkor is , midőn a' szülék elegendő béléatással bírnak , gyermekeikre illő gondot , 's azoknak minden nyilatkozásaikra figyelmet fordítanak , 's midőn testi ápolásuk mellett szűnyadozó lelkök' kinyomozását is már az első percztől fogva gondoskodásuk' tárgyává teszik , a' tévedések 's hibás fogások aligha kerülhetők , mivel még egészen megfelelő utmutatások nincsenek , mellyek okos szülék 's értelmes nevelők' tapasztalásait 's észrevételeit egybe foglalva , a' nép-szükségeinek vezér fonalul nyújtának. Minden lelki-ösmeretes anya 's gondos atya kényszerítve van gyakorlati tanulmányait saját gyermekén próbálni meg , mellyeknek veszélyei idegen észrevételek' 's tapasztalások' kincstára által fölötte kisebbítettének. Mert hogy többet ne említsek , senki sem próbálta még a' zsenge gyermek kornak *sírását* ezen szempontból mélyebben felfogni , 's ez által a' nyelv 's lélek' gerjedelmeire kíváncsi értelem

kulcsát feltalálni, mi által azokra amúgy igazán hatni lehetne. A' gondos anya- 's atyai szívnek egy mélyen rejtett kimagyarázhatlan érzet sugalja: hogy a' gyermek már bölcsejében is érzi egy, a' magáénál erősebb akaratnak hatalmát, és ott, hol valamelly üdvös megszokásnak sirásával ellenszegül, saját erejét minden idegenen széttörve látnia kell, 's annak magát lassankint alája vetve, a' megszokás útján az engedelmességet önnön magába legelőször is *tettlegetesen* fejti ki. Ezen cél biztos elérésére szükséges, hogy a' szülei-akarat a' gyermek ellenébe mindenkor mint erősebb lépjen fel, 's minden szánakozásból származó kitérés 's engedékenység mint gyengeség kerülessék, mert azt a' gyermek természetesen nem a' meg-gondolás (*reflexio*) útján, hanem közvetlen, mint valamelly a' megszokás által tanítandó állat) ösztönénél fogva észreveszi 's használja. Ez a' szabály nevelési tekintetből valóban igazolható és a' legtöbb esetekben szerencsével is használtathatnék, de még is mind az által, sok egyes dolgokra is kell figyelmünket fordítani. Sok gyermekeknél az ellenszegülés' előre soha ki nem számítható.

nagysága 's tartóssága, ha bár eléggé nagy gondoskodás mellett, nem épen testi, de legalább erkölcsi kárt okozhat, mivel a' gyermekek tartós visítás 's kiabálás által könnyen makaesságra lesznek hajlandók. Mit kell tehát olly eldöntő pillanatokban cselekedni, hol az engedékenységgel 's állhatatos megmaradás a' rossz benyomások veszedelmével egyenlőn fenyegetnek, 's hol van azon eszköz, melly által azoknak elejét venni 's minden physical 's psychological meghasonlást a' legbiztosabban kikerülni lehetne? — Valamint a' sírással ugy van a' dolog sok számtalan alkalmokkal is, mellyek csekélyeknek tartatva, a' szüléktől elnézelve, 's a' cselédek' befolyásának engedve, következményteljes lélek kifejlésnek csiráit hordják magokban, 's azért valóban sokkal nagyobb figyelmet 's meg alapítást érdemelnek a' tudomány 's gyakorlati élet' részéről mint eddiglen reájok fordítottatott. Nem lehet itt azt az ellenvetést sem tenni, hogy egy részről az első gyermeknek még szunyadozásban lévő lelkiélete körüli vizsgálódások' hiánya miatt arról semmi különös nevelési bánásmódot megalapítani nem lehet; más

résről pedig, hogy egy általános rendszabásokat magába foglaló tanítmány a' gyakorlati élet' szűnetlen változó 's természetöknél fogva bensőleg föltételezett eseteire nem elégséges, hanem azt inkább mindenki saját megítélésére 's megfontolására kell bízni. Mert az elsőt illetőleg itt nem annyira a' gyermekben létező lélekállapot *tetleges előterjesztése*, mint inkább egy nevelési viszonynak *öntudata* a' fiatal polgárhoz, valamint a' benne feltevőleg megalapítandó benyomás' ezen öntudatának az egész házi körben *mindig ébren tartandó érdeke* forog fen. Tekintve pedig a' másikat, nem az van itt kérdésben mit 's miként tegyen a' nevelő az első gyermekkor egyes eseteiben, hanem meghatározása a' számos észrevételeken 's philosophiai meggondoláson nyugvó *alap elveknek*, mellyeknek magyarázó keresztülvitele tapasztalatlan szüléknek kétes esetekben nem csak tanácsot adna, hanem a' physical elem mellett a' psychologiceinak is igazságot szolgáltatna.

Hogy pedig illy, az orvosi 's nevelési szempontokat egyesítő észrevételek gondolkozó orvo-

sok' 's szülék' részéről lehetségessé tétethessenek, kívánatos volna, hogy erre alkalmas anyák is atyák, kiknek viszonyaik engedik, az e' tekintetben tett észrevételek' következményeit, kisdökök születése első napjától fogva följegyeznék, 's ez által a' mindig folytonosan munkálkodó tudománynak, egy lehetséges gazdag a' legegységibb szemlélet mezején szerzett anyagokból álló kincstárt alkotnának, mert ha valahol, itt kell a' tapasztalásból merített észrevételek- 's következtéseknek határozniok; 's minden fogalomtól teoriák távoztatásával, csak a' történetdolgoknak helyt 's igazat engedni; a' szabályozott okosság- nak a' kül világ' behatásai előtt nyitva álló gyöngéd gyermeki lélekre való sokszorosan szabálytalan munkálását, közelebbről meghatározni.

Valóban egy illy naplója a' mellén függő csecsemő felett örkődő anyai szeretetnek ebből a' szempontból indulva ki, a' legmeglepőbb fölfedezéseket közölhetne velünk a' gyermeki lélek életének némelly még eddig homályban maradt oldalaira nézve. Hogy jelenkorunk a' sok részint félrevetendő, részint érdektelen nyilatkozatok mel-

lett, a' családi élet köréből, olly szegény maradt, az efféle üdvös és czélszerű közleményekre nézve, igen különösnek tetszenék ha épen természetben nem feküdnek a' tiszta anyai érzetnek, hogy első, meg nem zavart, a' nélkülözhetetlenség öntudatán nyugvó anyai boldogságnak ezen idejét inkább szeretete körüli tetteges gondoskodás, vagy enyelgő álmodozásban töltsé, mint messze terjedő vizsgálódásban, 's annak a' közönség számára teendő feljegyzésében.

Azonban a' mennyivel lelkesebben törekszik jelenkorunk, elismervén a' nőnemnek is az emberiség magasb céljai iránti fogékonyságát, annak önnön maga által eszközözendő 's annál fogva egyedül igaz emancipatioját lassan lassan elősegíteni: annyival inkább lehet reményleni, hogy a' nemes, művelt 's kül viszonyok által erre felhívott anyák, itt sem fognak hivatásuknak tovább ellenszegülni, 's magokat semmi előítélet vagy önség által anyai vizsgálódásaik' következményeinek egy nagyobb kör elibe leendő terjesztésétől vissza tartóztatni nem engedendik, hogy így mind általánosan az emberiségre, mellynek papnőivé

szenteli őket a' természet, mind annak egyes tag-
jaira annyival főbb miveltséget 's tartósabb bol-
dagságot árásszanak.

II.

FELMUTATÁSI KÓRSÁG.

A n y a. Kálmánom, játszál valamit a' zongorán a' mi kedves vendégeinknek; ama szép dalt Normából, vagy a' galopot a' báléből, vagy

— — —

V e n d é g e k. (megelőzőleg) óh igen kérjük!
(Kálmán jellemző arcz vonalakkal zongorához ül 's egy darabot úgy a' mint, eljátszik, mi közben néha ugyan erősen megakad.)

A n y a. Mondhatom önnek, kedves K . . . , hogy különben hiba nélkül megy, hanem idegek előtt egy kevésbé zavarba jő. — Ha csak jobb zongora mesterre találhatnánk! Ez a' mostani olly durva, 's a' gyermeket szüntelen azzal

az átkozott hanglajtorjával kinozza. Én nem látom által mire való az. A' kis M... Lajos, 's S... Mári már annyi új darabot játszanak, az én Kálmánomnak illy tehetség mellett őket minden esetre jóval túl kelle haladnia.

(Kálmán épen bevégzi 's föl áll.)

Vendégek. (Szerényen tetszést tapsolva)
Gyönyörű, gyönyörű!

Anya. (öröm sugárzó arczezal) Játszál még egyet Kálmánom.

Kálmán. De hát mit játszak?

Anya. Akár mit; Strausznak új keringőjét, vagy a' francaist, mit szigorú mesteredtől szinte erőszakkal csikaránk ki.

Vendégek. (erőtetett udvarisággal) óh igen a' francaist!

Kálmán. Azt még nem igen tudom.

Anya No csak próbáld meg, a' mint megy a' mi kedves vendégeink minden bizonnyal engedékeny bírálók leendenek.

Vendégek. (vontatva) óh igen nagyon kérjük.

(Kálmán leül 's játszik.)

A n y a. Nem régen tanulta-be azért nem megy még egészen jól.

V e n d é g e k. Valóban igen szép! tökéletes kis művész.

(Kálmán fel áll 's benső meglelégedéssel meghajtja magát;)

A n y a. Nos Ilka, tőled még ma a' mi kedves barátink semmit sem hallottak; énekelj valamit.

V e n d é g e k. (savanyú ábrázattal) óh igen énekeljen ön valamit kedves gyermek.

I l k a. (elpirúlva) valóban én semmit sem tudok.

V e n d é g e k. (elszántsággal) Legyünk olly szerencsések kegyedtől valamit hallani.

I l k a. Aztán rekedt is vagyok.

A n y a. No csak ne kéresd magadat. Próbáld úgy a' mint megy. Nem fognak a' mi kedves vendégink téged szigorún bírálni nem' de?

(A' vendégek kötelesség szerinti igent mondanak.)

A n y a. Énekelj ama szép dalt a' Némából.

„a' szerelem édes illatja“

(A' tizenkét éves Ilka végre vonakodva zongorához ül 's énekel: „A' szerelem édes illatja.“)

A n y a. (E' közben hangosan susogva) Nem de kedves Z... kellemes hangja van, bár valamennyire gyenge, de valóban ma egy kissé rekedt is.

Z... ú r. (udvariasan) Egyáltalában nem lehet észre venni, fölséges hang, egészen a la Schodel.

A n y a. (dicsőülve) Mehet, mehet; ha jobb énektanítónk volna! hallása egyébiránt kitűnő; képes bár mi keringőt egyszeri hallás után éle-
nekelni, 's ha ollykor Operát hall, azt elejétől fogva végig képes megtartani.

V e n d é g e k. (gúnnyal) Valóban rendkívüli musikai genié.

A p a. (a' hát térből szerényen elő lépve) Már a' rajzban is jól elő haladtak ők. Gyermekeim mutassátok be kedves vendéginknek rajzolataitokat.

A n y a. (barátságosan int felé fejével.)

V e n d é g e k. (elnyomott sóhajjal) Óh igen a' rajzolatok.

A n y a. (Minden egyes darabot oda nyújtva 's magyarázva.) Itt ezen virág ; kivált a' szára milly természetes. 'S ezt segéd nélkül rajzoltatok nem de gyermekim?

K á l m á n. Igen, egészen segéd nélkül, csak utoljára igazított rajta a' mester.

A n y a. Hisz az magától értetődik, de csak igen keveset.

V e n d é g e k. (erőművileg) valóban kitünőleg szép.

K á l m á n. Van még nekünk egy más csomó rajzolatunk is, elhozzam azt is?

A p a. Igen hozd elő csak.

V e n d é g e k. (néma kétségbeesés közt.)

A n y a. Az alatt Gyula fog olvasni valamit kedves bácsinak.

A p a. Tudsz te egy verset is, hogy van csak?

G y u l a. (elmondja.)

A' B Á R Á N Y.

„Egy hófehér bárányocska

Ki ment egykor legelni“ 's a' t.

Vendégek. (elfojtott ásitozás közt jelentés teljes tekinteteket váltva) dicső, dicső.

Any a, Tessék csak megnézni ezen pamlag párnát, ezt nekem Ilka készíté; ama zacskóval pedig nevem napján lepett meg.

De miért e' képet tovább színezni. Kinek nem jutott olvasóim közül több ízben, azon szerencsétlenség, olyan vendégek közé számláltatni, kik a' kicsikart bámuló „gyönyörűt“ mint önkéntelen áldozatot türelemmel vitték a' szülei hiuság' oltárára, míg magokban sőt bizodalmas körökben is azon jó izűn nevettek? Ellenben tegyétek kezeiteket szülék, kik ezt olvassátok, szíveitekre 's valljátok meg: nem voltatok-e már gyakran, a' nélkül hogy sejdítettétek volna, a' fentebbi kép értelmében inkább vagy kevésbbé apák vagy anyák? Bár jól tudom, hogy minden anya és apa, kinek e' lapok kezeibe kerülendének, nyugton mosolyogva, magát mint az említett szabály alóli kivételt, 's így olyannak fogja tekinteni, ki eb-

ben a' tekintetben intésre nem szorúlt, de annál hajlandóbb lesz, közelebbi 's távolabbi ismerősei körében ezen kép' eredetiét felkeresni, 's magát az azzali egybehasonlítás által mulatni. Tehát, ha egyébért nem is, legalább ezen cél eléréséért a' hozzá kapcsolt tanulmányt is méltassák egy tekintetre; ismétlem, nem magokért, hanem tiszta felebaráti szeretetből!! —

De legyen elég a' tréfa. A' dolog sokkal fontosabb mint gondoljuk, 's valóban megérdemli hogy komolyan vegyük vizsgálat alá.

Ha igaz az, hogy hír lapjaink kivált azon fokon, mellyre a' legújabb időkben emelkedtek, hathatós eszközei a' nép műveltségének 's azon alapuló nemzeti jólétnek, hogy ha továbbá azok ezen célú legtokéletesebben elérhetik 's a' nemzet közös érdekének leginkább megfelelhethetnek, a' mennyiben annak egyes alaposzlopaira: *házsra 's családra* jóltevőleg hatnak: úgy valóban kíváncsios, hogy a' nép' kifejtésének ezen fontos műszerei a' házi nevelést is vizsgálódásaik körébe gyakrabban fölvegyék, 's az emberiség 's nem-

zetiség érdekében ellenőrködésök' tárgyává tegyék, a' mint ez a' nyilvános iskolai nevelésre nézve már sikerrel meg is kezdetett. Nem tekintvén azt, hogy a' társasági életünkben létező legtöbb rossz-
nak tulajdonképeni oka a' család élet' hiányos alkotásában 's az annak következményein alapult hibás szoktatásban 's nevelésben rejtezik; nem tekintvén azt, hogy a' nemzetnek eltulajdoníthatlan joga van a' leendő polgárok' szintügy házi, mint nyilvános neveltetésökre ellenőrködést, hanem is egyenest, gyakorolni: lehetlen, hogy a' házi nevelésre vetett egy illő 's szívhez szólló tekintet közölve hazai hírlapjainkban, melyeknek olvasói nagy részt apák-'s anyákból állanak, a' házi élet 's gyermeki fenytékre nézve oktatólag, intőleg 's buzdítólag ne hasson, 's egyszersmind az idő kívánatainak megfelelő tárgyalás mellett az újdonság, változatosság 's közvetlen lelkületi érdek' kellemei által, sokkal vonzóbban ne tűnjék-fel mint, sok unalomig nyújtott tartalom 's jelentés nélküli czikkek.

Ne mondja senki, miként a' házi nevelésnek a' család élet belső, 's így nyilvánosság elibe

nem tartozó körében kell maradnia, 's az erre vonatkozó tanítmány, mint a' mellynek szép literaturai hírlapokkal semmi köze, különös nevelési irományokba utasítandó. Mert a' mi az elsőt illeti, a' család' becsülete veszélyeztetve, annyival inkább szentségtelenítve nem lesz az által, ha a' felvilágosodott emberbarátoknak több családkörök' házi nevelését illetőleg tett vizsgálódásaik 's tapasztalásaik élethű, de csak általános vonásokban meggondolás végett közre bocsáttatnak. A' mi pedig az illy nevelési elemeknek külön munkák- 's időszaki iratokba való utasításátilleti, meg kell jegyezni, hogy ez által az óhajtott siker nagyon tökéletlenül érethetik-el, a' mennyiben az illy munkákat, még ott is, hol számokra közönség létezik (mi fájdalom hazánkban még nincs) nagy részt csak olly férfiak olvassák, kik ezzel mint szaktudománnyal foglalkozva, általa czéljokat — tudományos miveltségök előmozdítását — vélik elérhetni. Azok, kiket az illy oktatások közelebb-ről érdekelnek, 's kiknek azokra leginkább szükségök van: az apák 's anyák ritkán látszanak hajlandóknak, de gyakran nincs is tehetségökben

nevelési természetes hivatásukat mint szaktudományt kiképezni. Illyenekre egy véletlen 's a' mellett szívhez szóló alakban adott intés végetlenül nagyobb erővel hat, mint minden nehéz-menetű, ha még annyi iskolai bölcseséget és tanusító mester művek.

Ezen, a' szerző irányát 's jónak tartott kívánságát magyarázó kitérés után, térjünk vissza az előttünk fekvő tételre

Korunkat gyakran 's nem egészen igaztalanul érte azon szemrehányás, hogy a' valódinak a bensőnek rovására csak külső színen kapkod. Ezen olly gyakran elő forduló tüneménynek közelebbi okát alig kereshetjük másban, mint a' megvakított szülék' bemutatási szenvedélyökben. A' méltánylásnak nem nagy foka kívántatik arra, hogy természetesnek találjuk azon érdeket, mellyel szülék gyermekeik' kifejlődése 's előmenetele iránt viseltetnek, 's alig lehetne oktalanebb 's szeretet nélkülibb dolgot képzelni, mint azt kívánni, hogy a' gyöngéd atya- 's anyai szív szeretett gyermekét épen olly egykedvűleg 's elfogulatlanul tekintse, mint bár melly idegen gyermeket, 's iránta

csak annyi részvétet érezzen, mint egy hideg szemlélő. Ha tehát egy oldalról nem csak megengedhetőnek, hanem természetesnek, sőt szükségesnek is találjuk, hogy minden gyermek az említett gyöngéd szeretet' szépítő fényében tűnjék fel a' szülei szemek előtt 's egyszersmind örömkönnék, bánatuknak 's gondoskodásuknak központját képezze 's ha épen ezért szíves részvéttel 's barátságos készséggel öremest oda engedjük is a' hű szülei szíveknek azon édes megelégedést, melly gyakran mint egyedüli 's nagyon megérdemlett jutalma minden feláldozó szeretetőknek, azon dicsérő elismerésből származik, mellyet gyermekeik valódi jeles tulajdonai felett idegen száj hangoztat, ha szívtelen egykedvűséget vagy hideg gúnyt e' részben mint a' legszentebb érzelmeknek feldulóit utálunk is: úgy más felől azon kettős kívánságot intézhetjük a' szülékhez: hogy gyermekökről itélettételökben ne hagyják magokat, vak szeretettől elfogúlva, jeles tulajdonaik' egyóldalú túlbecsülésére, vagy hibáik' részrehajló elnézésére elragadtatni, hanem inkább, ha boldogsá-

gok szívökön fekszik, nyilatkozataikban előre vigyázók, 's magokon uralkodók legyenek.

Érdekében van e' kívánság magának az életökösságnak 's a' saját személyes haszonnak. Minden, ki csak legkisebb fokán áll is a' világ 's emberisméretnek, tudja, hogy miként minden saját, maga által eszközölt 's úgy szólva kicsikart dicséret célját többnyire elveszti, 's annak mi általa szándékoltatott, egyenesen az ellenkezőjét eszközli. Ha azon érdem, melly iránt mások méltánylását követeljük, nem kétségtelen, úgy magunkat nevetségessé 's ha nem is nyilvános, de legalább titkos gúnytárgyaivá tesszük. Tegyük fel ellenben hogy az említett jeles tulajdonok eltagadhatlanok, akkor is fognak idegen rossz akaróink ürügyet találni, melly alatt azoktól az érdemlett elismerést — mit talán, ha magunk nem sürgetjük, önkéntesen tettek volna — megtagadassák, sőt azokat gúnyolva porba tapodassák, vagy a' körünket éber figyelemmel kísérő irigység ellenségeket fog támasztani, kik örömeiket abban fogják lelteni, ha szívünket a' legérzékenyebb oldalról sérthetik.

De sokkal fontosabb az illy divatos bemutatósi kórságnál az abban részesült gyermekek javára 's erkölcsi fejlődésére vetett tekintet, 's ez az, mi a' jó érzésű emberbarátot, a' ki talán különben a' hiúság vakította szüléket kimélve 's hallgatva magokra hagyta volna, arra indítja, hogy bírálásában komolyan 's tartózkodás nélkül lépjen fel. Mert mi természetesebb, mint hogy az olly gyermekek, kik magokat nem csak szüleitől, hanem, udvariasság tetszvágy vagy alacsony politicából, ismerőseiktől vagy barátjaiktól szüntelen dicsértetni hallják, tökélyeikről, 's ügyességökről sokat higgyenek, mi egyfelől szorgalmukra 's iparkodásukra hat károsan, másfelől pedig hiúságot, fenhéjazást 's kérkedékenységet támaszt az ifjú kebelben. Innét vannak jelenkorunkban azon másokat lenéző orrfintorgató, ítélőket mindenek felett kimélet nélkül kimondó uracs- 's dámacskák, kik a' nélkül, hogy csak egy tárgyról is mélyebb esméretök volna, mindenhez hozzá szóllanak, mindenről szellemileg tanakodni akarnak, 's a' mellett néha olly képtelen-

ségöket állítanak , hogy az igazi műveltségű férfiú szánakozni kénytelen rajtok.

De a' leg nagyobb kár, melly a' szülei hiúságnak 's bemutatási szenvedélynek a' gyermekek' erkölcsi nevelésére való befolyásából származik , áll a' külsők utánni szánakozásra méltó törekvésben , melly szerint megszoknak , mindenben inkább a' külszínen mint a' valón , a' boritékon , mint annak tartalmán kapkodni , mindent , mit mutogatni nem lehet , jelentéshetékének 's föleslegesnek tartani , bár melly dolognál a' felületességgel megelégedni 's egész valójokban kevesebb ismérteket mint ügyességeket kevesebb lelkiületet , mint csint , kevesebb erkölcsi érzelmeket mint divatos élet modorokat kifejteni. Érzés nélkül az iránt , a' mi az életben , művészetben 's tudományokban szép és szent , minden magasabb lelkesedés 's erkölcsi méltóság nélkül , átkaivá válnak az illy teremtmények századunknak míg az emberiség 's haza minden nemesebb törekvéseinek áthághatlan gátot gördítenek elibe , sőt még akkor is, midőn a' *divat*' kedviért történetesen valami jót vagy dicséretre méltót tesznek , vagy nagy-

lelküleg oltalmok alá vesznek, valójuk' 's munkálkodásuk' ellentétele által társasági életünknek valódi, belső kitartást, önmegtagadást 's mi mindennél több ön hasznát nem néző buzgóságot kívánó kiképezésére a' legkárosabb befolyást gyakorolják.

„Igy tehát gyermekink ne mutassák soha azt, mit tanultak, és soha 's senki előtt ne lépjenek mutató végű fel? Óh igen, az elsőt. Az utolsót, a' mennyire azt fonák élet viszonyaink engedik, soha de soha se! A' francia „Production“ egészen más értelemben vétetik mint a' tanultakról szigorú számadás. Ez becsület érzés tekintetéből, az pedig a' csodálkozásért eszközöltetik, ennél a' fő czélt kielégíteni 's örvendeztetni, amannál pedig fényleni 's tetszeni, ez által illő kívánatoknak akarunk megfelelni, amaz által dicséretet 's köztetszést aratni. Azért lehet gyermekeiteket szülék a' tanultakról számadásra vonni vagy vonatni, de e' dolog melletti czélok csupán a' szigorú, valódi számon kérés, nem pedig a' kül fény 's hiú pompa mutató legyen. Nem hiúságtok hanem lelkiösméretetek részesüljön

abban. Soha se tűnjék-fel általotok indítva az a gondolat gyermekeitek szívében, mint ha ama számon kérdés, ama mutatás 's kitüntetés tanulásuk föltétele 's végczélja volna. Azonban soha sem kell az ilyen küldolgokba valami jelentés teljes fontosságot helyezni, vagy pedig azokat, hiú vissza éléssel gyakran ismételtetni.

Tennen magatok kérdezősködhettek gyermekeitek körében arról, mit tanultak, vagy még sokkal sikeresebb leendene: ha tanításuk' óráiban őket véletlenül meglepven, a' tudományokbani előmenetelőket kikémlelnétek, mert az nekik hathatós inger 's ösztönül, nektek pedig örömtökre szolgálna. Azonban sükségtelen itt a' dicsérettel mindenkor készen álló nénék, bátyák', barátok' 's ismerősök' csoportja, 's mihelyt csodálkozásuk' tömjénét gyermekeitek számára nem nélkülözhetitek, akkor már bennetek is a' szülék közönséges betegsége gyökeret vert.

De ne legyünk fölötte szigorúak. Barátitok 's a' hozzátok tartozók' szűk köre előtt nem fognak kedvelteitek' készségei rejtve maradni, ha hogy ők azok iránt valódi belső részvétellel vi-

seltetnek. Hiszem, hogy gyermekeitek saját eszközléstök nélkül sem lesznek hiányában a' felszólítási alkalmaknak, midőn aztán másokat jeles tulajdonaiknak illő elismerésére vezethetnek; sőt egy elfogúlatlan 's tiszta kebelből származó elismerés annál hatás teljesebben tűnend fel, mennél kevesebb erőszak' bélyege lészen rajta észre vehető. Illy alkalomnál gyermekeitek idegenek által fölszólítva, visszatartózkodás nélkül mind azokról bővebben szólhatnak, miket ők a' művészet' 's tudományok' mezején sajátjokká tevének, hogy e' szerént egyrésztől önnön magoknak, más résztől pedig nektek is, illő elégtételt adhassanak, nem különben pedig valódi félelmöket 's bátortalanságukat legyőzhessék, melly utolsó gyakran ürügyül használtatik a' mutogatásra — de az fiatal leánykáknál minden ismételt mutatás végett lett kiállíttatás nélkül is nagy mértékben bizonyára nem lesz észrevehető ott, hol az egész nevelés a' bizalmas nyíltság' 's természetesség' szellemén alapszik, 's minden képzeményes igényeket a' jóváhagyásra 's csodálkozásra még születésében megfojt. Nem lehet eléggé komolyan ismételni

milly rontólag hat ama bemutatási kórság a' fiatal gyöngé leányokra, 's miként a' tetszvágy' hiúság' 's czifrálkodás' esirái is, mellyek a' nőt későbbben gyalázzák, becstelenítik 's szerenesétlenné teszik, általa amúgy rendszeresen kifejlődnek Ó anyák! hagyjátok leányaitokat, még csak lehet, gyermekeknek maradni, ne akadályoztassátok őket ártatlan bábjátékaikban 's kerüljétek gondosan azoknak minden idő előtti nyilvános föllépésöket, mert az rendesen ártatlan gyermekkoruk sirja leend.

Tartalom 's jelentés teljes gerjedelmek, gondolatok, kívánatok 's érzemények kapesoltatnak halk ébredéssel az olly pillanatokhoz, 's esz közlik sejdíten a' belső életnek nem mindenkor áldásteljes fordulás pontját. Épen ezen okból nem egészen helyeselhetők a' női iskoláinkban 's nevelőintézeteinkben divatozó, ha bár szokás, 's más tiszteletre méltó tekintet alapította 's épen azért nehezebben is kiküszöbölhető *nyilvános közviszágálatok*, mellyeknek árnyék oldalait legálább kettős vigyázattal mind inkább, inkább kevesíteni fölötté czélszerű lenne. De fájdalom a'

legmélyebb belátású tanítóknak 's nevelőknek is, hiú szülei követelések 's kíváncsi község által kezök annyira kötvék, hogy kényteleníttenek a' romlott idő-izlésnek, ha szinte fájlalva is, áldozatokat tenni.

Ez alkalommal nem lehet egy fiatal női természetek' művelésére rosszúl használt eszközt nem említenem t. i. a' *szavalást's gyermek színészetet*. Senki se tagadhatja, hogy mind két gyakorlás, ha helyesen használtatik, az izlés' 's lelkület' ki-művelésére fölötté jótékonyan hat, melly, kivált a' nőnemnél, ritkán tekintetik úgy, mint fő czélja a' nevelésnek. Ellenben nemtagadható, hogy azon eszközökkel visszaélés vagy azoknak helytelen használása olly rossz következt 's veszedelmet szűlnek, mellyek az azokból eredhető nyerst kétszeresen túl haladják. Ki tehát e' bajok' helyes méltánylásánál 's azoktól félelménél fogva ama művelési eszközökből származható jeles tulajdonságokról lemond, nem lesz feddhető, valamint az se, ki *helyes* használásoknál fogva csak a' jeles tulajdonokat, minden velök kapcsolatba lévő károk nélkül elérni törekszik. Az a' körül létező

közönséges szabály egyedül ebben áll: *mind azon gyakorlatokat nem mint bemutatás' alkalmát (productiót) hanem mint ártatlan, önnön magok' kedvéért gyakorlott 's kedvelt mulattatást kell a' gyermekekkel tekintetni.*

Ezekhez mindenképpen felelt kívántatik:

1. *Gondos megrálsztása az anyagnak,* melly valamint általánosan a' gyermeki természet' szükségeinek 's művelődési fokának, úgy különösen az egyes egyediségnek is lényegesen feleljen meg. Azért csak felfogottakat, megértetteket, 's érzetteket kell velök szavaltatni; gyermeki színészeteknél pedig, csak helyes, *gyermekek'* számára írt, 's gyermek szerepekkel ellátott darabokat játszani.

2. *Egyszerű 's természetes előadás.* Őrizkedni kell, a' gyermekeket színész modor szerinti tagjáratásra oktatni, valamint az affectatiótól félelem 's szemrehányás miatt, minden *természetes*, erőltetés nélküli kifejezést, hangnyomatot, érzést, mozdulatot 's tagjáratást önkényt velök kihagyni.

Gyermekszinészeteknél az abban előforduló öregebb személyek' szerepeit a' szülék vagy nevelők vállalandják magokra, a' gyermekekéi pedig készségek mértéke 's aránya szerint felosztandók, úgy, hogy p. o. női intézetekben vagy ott, hol az előforduló fiszerepek ugyan azon családból ki nem telhetnek, azokat inkább leánykák, mint, bár mi közel álló firokonok adják, 's hogy így ebben a' tekintetben is minden gyanús befolyásnak 's alkalomnak eleje vétessék.

3. Bölcs határok közé szoríttatása azon hallgató községnek melly előtt az olyan gyakorlatok történnek. Minden hallgató község nélkülözött tévesztenének, ellenben álljon az egyáltalában csak gyermekekből, vagy ha ki nem kerülhető, csak igen kevés idősebbekből és ezek is csak olyanokból, kik a' fellépendő gyermekekkel a' legszorosabb viszonyokban állanak, úgy, hogy minden kitüntethetés 's mutatás elkerültetvén, az egészen csak csekély vig tréfának a' bélyege vételessék észre. Minden kíváncsi odatolakodó idegen nézők egyenesen vissza utasítandók; a' kis művészek 's művésznék' *dicséretében* pedig meg-

tartandó a' legnagyobb vigyázattal 's körülnézéssel párosított böles mérték.

4. *Azon gyakorlatok' ritkasága*, hogy őket komolyabb foglalkozásaikban ne akadályozza, és vagy mint jutalmaztatás, vagy pedig mint vidám család-ünnepélyek' fűszere tűnjenek fel a' gyermekek előtt.

E' képen sikerülhetne talán ama gyakorlatoknak nem tagadható hasznait — a' nyelv', izlés' 's külelőadás' művelése, nem különben a' lelkületnek a' szép hatalmánál fogva eszközlendő nemesítése, valamint vidám család ünnepélyek iránti izlés fölélesztése által is, a' fő 's szív minden távoli veszélyeztetése nélkül elérhetni. Óhajtható volna, ha ebben az értelemben 's szellemben, zene, táncz, szavalás 's színészet mint tiszta, ártatlan 's nemesítő élvezetek' segédeszközei a' gyöngye gyermekvilágban is honosítatnának, mi kétségkül végetlenül áldásteljesben hatna, mint a' szegény kisdedeket hatáskörökből kitolni, 's idő előtt a' reájok nézve olly kevés sikerrel létező idősbek' éledeleteiben mint: hangversenyekben, szindarabokban 's a' t. részeltetni. Hadd örüljenek mint

gyermeknek gyermeki módra ; de őrizze isten minden szüle 's nevelő' szívét a' hiúság' 's esztelen *mutatási kárság*' daemonjától ! —

GEIBEL KÁROLY

könyvárosnál Pesten

(hajó utczában)

ezüst áron találhatók.

Bovankovics József: Birói parancsok magyar példányokkal. Alkalmas kézikönyv, bírák, ügyvédek és perlekedők számára. Pesten, 1842. kötve 2 fr.

Moritz Bloch Ausführliche theoretisch practische Grammatik der ungarischen Sprache für Deutsche, nebst einer Auswahl von Beispielen nach der Interlinear Methode und Uebungs Aufgaben zum Übersetzen aus dem Deutschen ins Ungarische. 1842. 2 fr.

Kunoss Endre: Ujdon bővített Szófüzér Budán 1843.

Palanki K. Legújabb Pesti titoknok. Az élet minden körülményihez egyedül magyar nyelven. Magában foglalja az élet különbféle viszonyaihoz alkalmazandó levelek készítés módjának példány mintait elméleti és gyakorlati szabályokkal, valamint különbféle, címek, nyugtatványok végrendelet, szerződmények, 's folyamodásokat, a váltójog rövid vázlatával együtt Pesten, 40 kr.

Melczer L. Magyar és német szó és mondatban gyakorlati szempontból tanítványai számára szerkeztve 1842. 20 kr.

Vajda Péter: Nemzeti képes A Bé Czé, olvasó és mulattató könyv, magyar szorgalmas fiúk

és leányok számára. Nálunk eddig egészen új mód szerint 32 színzett rézmetszettel Pest. 1 fr. 40 kr.

Mraz Mihály: Országos nemes e' a' magyar alrendű pap? 1842. 1 fr. 20 kr.

Maurice: Nincs fogfájás többé! Csalhatatlan útmutatás mikép kelljen mindenféle fogfájást gyorsan és gyökeresen gyógyítani, a' fogakat késő vénségig épségben megtartani, a' romlottakat ismét helyre állítani, a' hiányzókat újakkal kipótolni. Pesten 1842. 40 kr.

Buday: Gőz mosás: vagy a' munka nélküli mosás egyszerű kezelése. A' fehér ruha minden nemének csupán vízgőz által, 's vakító fehérre mosása, idő 's pénz nyereséggel minden dörzsölés és koptatás nélkül. 12 képnymattal. Pest 1842. 36 kr.

Nincs többé kopaszfej! vagy: Alapos útmutatás a' haj-bajok gyógyítása, 's ép és szépen tartására egész késő korig. Az eredeti negyedik kiadás után magyarra fordította D. Virányi Kálmán. Pest 1842. 24 kr.

A' ló szépítés mesterségének felfedezett titkai, vagy a' leghíresebb ló árusok kereskedési fortélyai. Mortgen A. ló kereskedő hátrahagyott irományaiból közölve. A' 3-dik megjavított eredeti kiadás után. Pest 1842. 48 kr.

Acsádi Sándor. Magános magyar törvény kérdések és feleletekben. Második kiadás, az illető újabb törvény czikkkel bővítve. Pest 1842. 2 fr.

Balásházy János Okos Gazda. Pesten fűzve 24 kr.

Balásházy J. Mezei gazdaság 2 köt. 3 fr.

Balassovics Olvasó könyv. Pest 1842. 24 kr.

- Beccaria bűnökről. Zágrábban 1834. 1 fr. 30 kr.
- Bentham Álokoskodási módok. Magyar-
ra fordította Gindery. Pest 1842. 40 kr.
- Bodor L. magyar, pogán hitregék. Béve-
zetésül az Álmos tündérműhöz. Kolosvártt 1842.
2 fr. 40 kr.
- Braßay S. Bankismeret Kolosvártt
1842. 2 fr. 24 kr. Kemény táblába kötve 2 fr. 40 kr.
- Campe Amerika felfedezése. 3 köt. Po-
zsony 1839. 2 fr.
- Chaply József: Mezei rendőrség és ur-
béri értekezés, az 1836—40. évi országos végze-
ményekből, törvényes folyamatok szerint tisztvisel-
őknek helységek előjáróinak és a' jobbágyság
számára 2-dik kiadás. Pesten 1842. 1 fr.
- Császár Ferencz Iromány példák. Pest.
1842. 5 fr.
- Császár Ferencz költeményei Budán.
1841. 1 fr. 20 kr. Vásonba kötve 1 fr. 40 kr.
- Császár Ferencz a' fiumei kikötő. Egy
fiumében építendő kikötő tervel. Pest. 1842. 50 kr.
- Csécsy J. Tiszta erkölcs tudomány jó
igyekezetű növendékek számára Debreczen 1842.
40 kr.
- Desseffy Emil. gr. Alföldi levelek (1839
—40) és néhány toldalék (1841) Budán. 1842.
2 fr
- Edvi Illés Pál: Egy egész esztendőre
szolgáló keresztény prédikátziók 4 köt. 1840. 3 fr.
36 kr. fűzve 4 fr.

Az elbeszélő Atya vagy rövid történetek gyermekek számára Glatz Jakab után fordította Becser Soma. Pozsony 1842. képekkel 30 kr.

Az elbeszélő anya, vagy rövid történetek gyermekek számára Glatz J. után Becser S. 1842 festett képekkel 1 fr. feketékkel 30 kr.

Emlékkönyv az első magyar színház 1792 majus 5-kén történt megnyitásának felszázados ünnepére. Pest 1842 20 kr.

Fáy András: Nőnevelés hazánkban. Pest 1841. 50 kr.

Fenelon Nőnevelés Magyarosította B. Barkóczy László. Pest 1842 30 kr.

Fényes Elek: Magyarországnak, 's a' hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben. 6 kötet Pest 1837—40. 12 fr. egy 2 fr.

Fényes Elek. Magyarország Statistikája. 1-ső köt. 1842. 2 fr. 20 kr.

 A' második kötet nem sokára megjelenend.

Fogarassy János Magyar kereskedési és váltójog. Eredeti alaptannal 's több szükséges magyarázatokkal világosítva és némelly külföldi. főleg az ausztriai váltó törvénnyel egybevetve Budán 1841 3 fr.

Fogarassy J. Magyar közpolgári törvény tudomány elemei. Kövy S. után 3-dik javított 's legújabb törvényekhez alkalmazott kiadás. Pest 1842. 3 fr. 30 kr.

— — Jogtani Műszókönyv 3-dik átdolgozott 's különösen váltó és kereskedési műszókkal bővített kiadat. Pest 1842. 1 fr.

Fuchs: teutsch ungarisches Handwörterbuch für Herrschaftsbeamte. N. Szombat. 30 kr.

Gyászbeszédek, mellyek néhai Sréter János hamvai felett tartattak 1842. 24 kr.

Heinsius Szavalástan. 1840. 48 kr.

Hellen nyelvtan elemei Pozsony 1842. 30kr

Petrichevich Horváth Lázár munkái 6 kötet 1—3 Byron élete és munkái; 4—6 Kaleidoskop: Pest 1842. 1-ső 1 fr. 30. 2—6 egy egy 1 fr.

Hutter Antal: Vezér elvek a magyar szép iralomban. Szeged 1842. 48 kr. kötve 1fr.

Jászay Pál: kegyelmes királyi utasítás a váltóbíróságok számára 1841. 40 kr.

Kis Ádám. Egyházi Beszédek 4 köt. Pest 1842. füzve 4 fr.

Kékkönyvtár. Házi és iskolai oktatásra szolgáló kézi és segéd könyvek gyűjteménye Kolozsvárt 1842 2 füzet.

1-ső Szállítvány. Rajzkönyv 467. előképpel és hozzávaló magyarázó könyvel 50 kr.

2-dik Szállítvány kisdedek számvetése angol mintára 30 kr.

Kölesy Vincze: Próbálatja egy utmutatásnak uradalmi tisztek számára 1841. 1 fr. 48 kr.

Kovács Pál: A' művész álma. 40 kr.

Kotzebue Ágoston jelesebb színdarabjai 20 kötet. 1839. 5 fr.

Krizbay M. A' kölcsönös tőke és jövedelem biztosítási köz intézet alapszabályai 20 kő nyomati táblával 1842, 20 kr.

Kunoss Endre Dajkakönyv 1842. 20 kr.

— — Dalfűzér Pozsony 1840. 1 fr.

Kuthy L. Munkái 1—4 köt. Novellák 1840—1842. 5 fr. 20 kr.

Gr. Lamberg: Még egy terra Incognita. Pozsony 1841. 1 fr. 30 kr.

Lengyel D. Fördők használata és gyógyereje Budán 1842 30 kr.

Lentz Miklós: Keresztelés, és keresztény házasok megáldásakor rövid beszédek 1841. 30 kr.

Legújabb és Legteljesb Pesti magyar német Levelező-könyv és házi titoknok. Hív Tanácsodó minden rendű- és rangúak számára minden nemű, a' közönséges életben előforduló levelek és ügyiratok szerkesztésében. 2-dik javított és bővített kiadás. 3 táblával. 480 lap. Pesten 1842. 2 fr.

Lichard D Mathematicai előcsarnok a' szónoklati osztály növendékek használatára 2 kőre rajzolt idomtárral Pozsony 1842. 1 fr. 24 kr. kötetlen 1 fr. 12 kr.

Lukács P. Kisdéd utazó 2-dik bővített kiadás Pesten 1843. 10 kr.

Majorszky J. Városaink philosophiai tekintetben Budaváros képeivel Hollós Mátyás és a' Törökök alatt, a' Pannonia, Dacia, Moesia abroszával. Buda 1842. 1 fr. 20 kr.

Mentor: Erdélyi Népönyv írják többben, szerkeszti Nagy Ferencz tanár. Kolozsvárt 1842. 1 fr. 20 kr.

Munde Károly, A' Gräfenbergi Vízgógyó intézet. Kolosvárt, 1838. 1 fr.

Nagy Ignác. Árgyus Királyfi. Budán
1840. 30 kr.

— — Színműtár 3-ik — 33-ki füzet egy
egy 40 kr.

Nagy Ignác, Beszélyek. 3 kötet 1843. 3 fr.

— Károly, Arithmetika Bécs, 1835. 1 fr. 40 kr.

— — Elemi Algebra. Bécs; 1837. 1 fr 40 kr.

— — A' kis Geometra. Bécs, 1838 1 fr,

— — A' kis Számító, Bécs. 1837. 40 kr.

Nagyváthy, Magyar Gazdatiszt. Pesten,
1835. 56 kr.

— — Magyar praktikus Termesztő.
Pesten, 1835. 1 fr. 6 kr.

— — Magyar Házi-gazdasszony Pes-
ten 56 kr.

Palugyai Imre, ügyvédek korszerű ter-
vezet ezeknek ügyében. Budán, 1841. 1 fr. 20 kr.

Pap István, Egyházi Beszédek és Imád-
ságok. 2 köt. Pápa, 1840, 2 fr.

Petőcz Mihál, Régi magyar szavak. Po-
zsony, 1840. 1 fr.

Reméle. Analyse ungarischer Classi-
ker. Ein Lehrbuch der Classischen Literatur zur Erler-
nung der ungar. Sprache Bécs, 1842. 1 fr. 30 kr.

Remellay Gusztáv, történeti Beszélyei
Pesten, 1842. 1 fr.

Rosenthal M. A' Zsidó és a' korszellem.
Pesten, 1841. 40 kr.

— — A' régi Rábbik erkölestudomá-
nya. Budán, 1841. 36 kr.

- Salomon József az életbiztosítási intézetekről általánosan. Kolozsvárt, 1842 50 kr.
- Sasku Károly, Boldogságtudomány. Budán, 1842 1 fr.
- Schlör Alajos, miért vagyok Katholikus? Pozsony, 1840. 30 kr.
- Schultz August, Hamburg és jóslatigazság. Pesten, 1842, 20 kr.
- Simkó, Egyházi unio. Pozsony 1842, 30kr.
- Stánesics Mihál, Lényismeret. Pozsony 1842. 54 kr,
- — Általános földreírás és Magyar tartományok leírása. 16 kr.
- — Általános világtörténet. 20. kr.
- — Latin nyelvtudomány. 24 kr.
- — Magyar nyelvtudomány hangmértékkel 24 kr.
- — Magyar nyelvtudomány magyar és német nyelven I. 10 kr. II. 24 kr.
- Széchényi István, Hitel. Pesten, 1832. 1 fr. 20 kr.
- — Lovakról. Pesten, 1828. 1 fr. 20 kr.
- Székely Sándor, Unitária vallás történetei Erdélyben. Kolozsvárt, 1839 1 fr. 30 kr.
- Szekrényesy Endre, ügyvédek 's perlekedő felek Kézi könyve. Pesten, 1835. 1 fr. 6 kr.
- Szelestey László, Érzelemvirágok 1842 1 fr.
- Szepessy Áloys, Vasárnapi 's néhány ünnepi Homiliák. 2 köt. 1842. 2 fr. 12 kr.

Szigligeti Eredeti színművei. 1839 2 fr.

— — Micbán családja. 1840. 1 fr.

Tocqueville Ełek, A' Democratia Amerikában fordítá Fábián Gábor. 2 köt. 4 fr.

Török József, Egészség nem rontó szé-
pítő szerek. Budán, 1842. 20 kr.

Török Pál és Székács József. Egyházi
beszédok Pesten, 1841. 2 fr.

Törvény-Czikkelyek. 1840 évi ország-
gyűlésen alkotott. Pesten. 1 fr.

Vadász, a' gyakorlott, ismertető az va-
dász körében 1842. 1 fr. 30 kr.

Vajda Péter Dalhon. 3 köt. 1841. 4 fr.

Vándor Szünórai. Emlékezet Itáliára.
1834. 1 fr.

A' Városok rendeztetése iránt. 1842. 30kr.

Vandrák János, Phychikai Anthropol-
gia. Eperies, 1841. 1 fr. 20 kr.

— — A' philosophiai Ethika elemi
1842. 48 kr.

Vörösmarty Mihál. Munkái. 3. köt. 6 fr.

— — újabb munkái. 4 köt. 1840. 6 fr.
(I. 1 fr. 20 kr. II. 1 fr. 20 kr. III. 1 fr. 40 kr. IV.
1 fr. 40 kr.)

Warga János, Természettan. Pesten,
1842. 50 kr.

Zsoldos Ignác, Életpálya. 48 kr.

— — A' mezei rendőrség főbb szabá-
lyai. 4 kr.

— — A' szolgabirói hivatal. 1842. 2 fr.
20 kr.

775

15

